

életi HÍRADÓ

XXIV. ÉVFOLYAM, 21. SZÁM

ÁRA: 1,50 FORINT

1980. MÁJUS 24.

AZ ELMÚLT HÉT

A SZOVJET—FRANCIA CSÚCSTALÁLKOZÓ jelen-tőségét világszerte elemzik. A Pravda szerint a varsói tárgyalások ismét bizonyították, hogy a két ország kap-csolatait az állandó és szoros politikai párbeszéd jel-lemzi. Ezek a csúcstalálkozók nemcsak azért nélkülöz-hetetlenek, mert lehetőséget nyújtanak a nemzetközi kérdések alapvető problémáinak a tisztázására, hanem azért is, mert módot adnak a jó együttműködés további tartalékainak a feltárására. A szovjet lap úgy véli, hogy a két ország vezetőinek a csúcsértekezletei mindig nagy figyelmet keltettek, s most még nagyobb érdeklődést váltottak ki, mert — mint a Pravda megfogalmazta — a nemzetközi helyzet az imperialista körök akciói kö-vetkeztében kiéleződött. Megfigyelőkre hivatkozva a lap tudósítói azt írták, hogy a véleménycsere gyümölcsöző volt, s Európában erősödnek azok az irányzatok, ame-lyek az enyhülés megőrzését és megszilárdítását, a köl-csönösen előnyös együttműködés fejlesztését célozzák.

AZ ELYSÉE-PALOTÁBAN rámutattak, a varsói csúcstalálkozó célja az volt, hogy az álláspontok jobb megismerése révén előmozdítsa a két ország párbeszé-dének a felújítását. Georges Marchais, az FKP főtit-kára azt fejtegette, hogy ez a találkozó rendkívül jó dolog volt. Franciaországnak minden lehetséges terü-leten kezdeményeznie kell, hogy előre vigye a leszere-lés és a nemzetközi együttműködés ügyét." A francia kommunisták lapjában, a L'Humanitéban Yves Moreau, a külpolitikai rovat vezetője rámutatott, hogy a két államférfi nem csupán a tárgyalások lehetőségét, de szükségességét is bizonyította. A két fél ugyanis nem korlátozta a munkáját a nézeteltérések hangsúlyozására, hanem erőfeszítéseket tett az álláspontok közelítésére. A Varsói Szerződés országainak javaslata — írja a cikk szerzője — a nemzetközi csúcstalálkozó, és a francia indítvány a felelős világpolitikai vezetők értekezletére nem esik egybe ugyan, de nem is összeegyeztethetetlen. Mind a kettő abból az elvből indul ki, hogy nem az összecsapást, hanem a megértést kell keresni. Nem áthidalhatatlan akadályok a továbbra is fennálló nézet-elterések, még Afganisztán kérdésében sem, mert Pá-rizsban és Moszkvában egyaránt elismerik a politikai megoldás szükségességét.

— A giscardista pártszövetség bulletinje azzal érvelt, hogy a francia elnöknek kötelessége volt újból beindí-tani a párbeszéd „elakadt gépezetét”. Hangsúlyozza persze a kiadvány, hogy Giscard d'Estaing szolidáris maradt a szövetségeseivel, szilárd, amikor arra van szükség, s mivel politikája független, szavahihető is. Ezért a jelenlegi körülmények között Franciaország volt az egyetlen, amely arra számíthatott, hogy meghallga-tásra talál Moszkvában. A Szocialista Párthoz közel álló Le Matin és a gaulle-ista napi közlöny, a La Lettre de la Nation első megjegyzéseiből viszont az derült ki, az elnökválasztások közeledtével ezek a pártok támad-ják az elnököt, s azt hangoztatják, hogy előbbre való lett volna a szolidaritás megőrzése az Egyesült Álla-mokkal. A Le Matin azt fejtette ki, hogy az elnököt választási érdekek vezérelték és hasonló vádat hozott fel Giscard d'Estaing ellen a Le Quotidien de Paris is, amelynek egész oldalas címe szerint az elnök újjává-lasztását biztosította, mintegy az FKP „objektív támo-gatásával”.

EGON BAHR, az NSZK-ban kormányon levő Szociál-demokrata Párt országos ügyvivője szerint elsőrendű fontossága van a most ismét megújult keleti—nyugati párbeszédnek. Ebből a szempontból kiemelkedő jelen-tősége van a belgrádi és a bécsi megbeszéléseknek, va-lamint Leonyd Brezsnyev és Giscard d'Estaing varsói találkozásójának. A nyugatnémet vezető szerint a helyzet még nem javult lényegesen, nem lehet kizárni, hogy a feszültség ismét fokozódik.

AZ ANGOL KORMÁNY ÉS SAJTÓ alig leplezett rosszallással fogadta, hogy Giscard d'Estaing a szövet-ségek megkérdésezése vagy tájékoztatása nélkül talál-kozott Varsóban Leonyd Brezsnyevvel, és ezzel a leg-magasabb szinten újította fel a kelet—nyugati párbe-szédet. A miniszterelnöki szóvivő tartózkodott ugyan az érdemi kommentártól, de rámutatott, hogy Schmidt kancellár mennyire másképpen, a szövetségeseikkel ál-landó konzultációban készül moszkvai útjára.

A Financial Times azon elmélkedik, hogy Irán és Af-ganisztán nemcsak az atlanti viszonyt kezdte ki, hanem az EGK-n belül sincs hatékony. Pedig Nyugat-Európa sze-repe csak akkor lesz hatékony, ha egy hangon beszél — írja a Financial Times.

A The Daily Telegraph vezércikke Brezsnyev nagy diplomáciai sikerének könyveli el a találkozót, ami a lehető legrosszabbkor jött a carteri vezetés miatt amúgy is kiábrándult NATO-nak. A konzervatív lap „irracio-nálisnak” nevezi a tapogatózást holmi „európai” poli-tikai vonal után, „anélkül, hogy felismernék ennek ka-tonai abszurditását”. Egyedül a Daily Mirror foglal úgy állást, hogy igenis fel kell újítani a kelet—nyugati tárgyalásokat, mert a háború alternatívája túl szörnyű kilátás.

WASHINGTONI SAJTÓÉRTEKEZLETÉN Edmund Muskie amerikai külügyminiszter élesen bírálta Fran-ciaországot, mert nem tájékoztatta Washingtont előzete-sen Giscard d'Estaing és Leonyd Brezsnyev varsói ta-lálkozásjáról. Az amerikai diplomácia vezetője nehezmé-nyezte, hogy Franciaország korábban helyteleníteti merzte az Egyesült Államok eljárását, hiszen Washing-ton — legutóbb az iráni intervenció alkalmával — ugyanígy járt el szövetségeseivel szemben.

Elnökválasztás

Versenyfutás az idővel

Az amerikai választási küz-delemben *Carternak* egyrészt minden esélye megvan az el-nöki tisztség másodszeri el-nyerésére, másrészt ma már arra is megvan minden esé-lye, hogy ne válasszák meg ismét az Egyesült Államok elnökévé.

Carter a legutóbbi időkig jóformán el sem mozdult Washingtonból, s az iráni tú-szok kiszabadításának gond-ját viselő főparancsnoki póz-ban mintegy a kicsinyes kor-teskedés felett állónak igyeke-zett magát feltüntetni. Ezt a választási taktikát az a nyil-vánvaló felismerés diktálta, hogy a választási háború min-denekelőtt az ő elnöki telje-sítménye körül dúl.

Carter teljesítménye azon-ban — lásd a leromlott gazda-sági helyzetet, a fokozódó nemzetközi bizonytalanságot — nem éppen mutogatni va-ló. Alighanem ezért vállalta az ellenjelöltök és a választó-polgárok előli bujkálást, s a kaoo-ra jött iráni túszválságot kihasználva az erővel, a har-cos, a hazafias elnök szerepé-ben lép fel. Ennek a szerep-nek a jegyében az Afganisz-tánnak nvűított szovjet ka-tonai segítséget az amerikai érdekek elleni „közvetlen ki-hívásnak” minősítette. A nagy propagandával felkorbácsolt indulathullámon lovagolva Cartert a választási kampá-nyának szervezői már-már a nyugati világ megmentőjének állítják be, aki — úgymond — megvédi a Közel- és a Kö-zép-Kelet olajtartalékait, Amerika becsületét és jövőjét.

Mindez nagymértékben elő-segítheti, hogy Cartert újra-választhassák. Szinte leját-zott partinak lehetne tekinté-ni a választási küzdelmet, ha az elnöknek valamilyen mese-beli csoda segítségével sikerül-ne megállítania az időt, sőt visszafordítania a naptárt áp-rilis 24-e — az iráni kom-mandóakció kudarca — előt-tre. De csodák nincsenek, az idő halad, s az események nem mindenben játsszanak Carter kezére.

Ennek egyik nyilvánvaló je-le, hogy az előválasztásokon Carter kezdeti „elsőpró” győ-zelmeit mindinkább kezdi tarkítani az elnök vereségei. Nem is akárhó, hanem a leg-fontosabb ipari államokban. Ahol mégis győz, ott az egy-kori 2:1, sőt 3:1 arányú sikereket sokkal szerényebb szám-szerű eredmények váltják fel, s alighanem az a leginkább nyugtalanító a Carter-kam-pány számára, hogy a demok-rata párt bejegyzett tagjainak mind nagyobb hányvada marad távol az előválasztásoktól.

Igaz, mindezt nagyrészt el-lensúlyozni lehet a „hivatal-ban levő elnök” rendkívül elő-nyös lehetőségeivel. Legutóbb például, a külügyminisztérium szokásos sajtótájékoztatójára sietve, több száz, feltűnően elegáns emberen kellett a Sta-te Department előcsarnokában az újságíróknak állcsarniuk. A csarnok végében tábla hirdet-te, hogy milyen rendezvény is volt a nagyteremben: „tájé-koztató az amerikai üzleti élet vezetői számára az or-zság külpolitikájáról”. Előadá-sokat hallottak Amerika gaz-dasági életének leginkább be-folyásos vezetői arról, hogy Carter milyen remek nemzet-közi teljesítményeket ér el. De azt is megtudtuk, hogy a meg-hívottak nagy része nem volt élragadtatva a hallottaktól. Akik megértik a mesterségesen szított nemzetközi feszül-tség tényleges veszélyeit, to-vábbá a külpolitikai bizony-talanság, kiszámíthatatlanság hatását a gazdaságra, az or-szág életére, azok mindin-

kább arra a következtetésre hajlanak, hogy a *Carter-Brze-zinski csapat*tól jobb lenne megszabadulni.

Ennek egyik megfogható je-le, hogy a „nagy pénz” bár még mindig jócskán feltölti Carter választási kasszáját, mind bőségesebben árad a köztársaságpárti *Reaganhoz*. Továbbá az a *Kennedy*, vala-mint a függetlenként induló *Anderson*, akiről egy hónap-pal ezelőtt tudvalevő volt, hogy kampányuk az anyagi csőd szélére került, egyszerre csak nagy összegeket invesztálnak a tévé- és rádióhírve-resbe, költséges rendezvények-be.

Carter és az idő verseny-futásában az amerikai töme-gek szempontjából az a leg-fontosabb: mennyire lesz — mint az elnök ígéri — „enyhe” az a gazdasági recesszió, amely máris egész iparágakat bénít meg, száz- és százeze-reket tesz munkanélkülivé, mi-közben az infláció makacsul ingadozik a 18 és 20 százalék között. Versenyfutás ígérkezik olyan értelemben is, hogy mi bizonyul erősebbnek: a haza-fiaszkodó hangulatkeltés vagy a politikai és gazdasági reali-tások felismerése.

Az őrsegváltás után

Illetlen sietséggel

Alig néhány órával azután, hogy *Edmund Muskie* ameri-kai külügyminiszter elfogálta hivatalát, brit kollégáját, *Lord Carrington*t fogadta. A brit külügyminiszter eredeti-leg az amerikai diplomácia le-mondott vezetőjének, *Cyrus Vance*-nak készült kifejteti a nyugat-európai partnerek nyil-vános szolidaritási nyilatkoza-tai mögött meghúzódó aggo-dalmakat az iráni katonai ak-ció miatt. Muskie közben a zsákutcában veszteglő palesztin „autonómia”-tárgyalások helyzetével megismerkedve újabb *amerikai—egyiptomi—izraeli* hármas csúcs össze-hívására tett javaslatot. Majd a NATO-külügyminiszterek so-ros értekezletén nyugat-euró-pai kollégáival találkozott Brüsszelben. Ezután pedig — mint mondotta — „első hasz-nos lépésként” ismerkedő megbeszélésre ült össze Bécs-ben az osztrák államszerződés negyedszázados születésnapja alkalmából ugyancsak odaér-kező *Andrej Gromiko* szovjet külügyminiszterrel.

Az új amerikai külügymi-niszter tehát lázas diplomá-ciai aktivitással mutatkozik be a világnak. Igaz, az elmúlt két hétnben minden izgatott sietséggel történt Edmund Muskie körül, akinek kineve-zése a *State Department* élé-re legalább akkor a meglep-tést keltett az Egyesült Ál-lamokban és világszerte, mint elődje, *Cyrus Vance* hirtelen lemondása. A rendesen he-teket igénylő törvényhozási megerősítési eljárás — a kül-ügyminiszter-jelölt kihallgatá-sa a szenátus külügyi bizott-ságában, az ajánlás elkészíté-se, majd a szenátus teljes üléssének összehívása és asza-vazás lebonyolítása — a szó szoros értelmében órák alatt zajlott le.

A Carter-kormányzat szá-mára bel- és külpolitikai okok-ból egyaránt rendkívül sürg-ös volt a tekintélyes szená-torból lett külügyminiszter hi-vatalba lépése, az amerikai diplomácia folyamatosságának demonstrálása.

Mert hiszen az első pilla-nattól kezdve nyilvánvaló volt — s ezt az azóta fel-színre került részletek meg-

Afganisztán javaslata a kétoldalú kapcsolatok rendezésére

Kabulban közzétették Af-ganisztán kormányának nyilatkozatát a szomszédos Iránhoz és Pakisztánhoz fű-ződő kapcsolatok rendezé-séről. A nyilatkozat han-goztatja, hogy a rendezés programja a következőkre épülhet: az afgán kormány tárgyalásokat javasol az iráni kabinetnek, kezdje-nek megbeszéléseket olyan kétoldalú megállapodás ki-dolgozásáról, amely a bá-ráti kapcsolatok fejleszté-sét, a sokoldalú együttmű-ködés előmozdítását tűzi ki célul. Kabul Pakisztánnak is indítványozza, hogy tár-gyaljanak a kapcsolatok normalizálását célzó meg-állapodás kidolgozásáról.

A két megállapodás tar-talmazná azokat az állás-foglalásokat, amelyek a szuverenitás kölcsönös tisz-teletben tartására, a bel-ügyekbe való be nem avat-kozás elvein nyugvó kap-csolatfejlesztés készségére vonatkoznak.

Az afgán kormány elő-zetes feltételektől mentes kétoldalú tárgyalásokat ja-vasol Pakisztánnak és Irán-nak azzal, hogy időtarta-muk alatt ne kerüljön sor Afganisztánnal szembeni el-lenséges cselekményre. Ka-bul álláspontja az, hogy a Pakisztánnal és Iránnal kötendő kétoldalú szerző-déseken kívül a politikai rendezésnek tartalmaznia kell olyan államokat, ame-lyeket a kétoldalú szerző-dések valamenvi résztvevő-je egyaránt elfogad.

Afganisztán véleménye szerint a Szovjetuniónak és az Egyesült Államoknak közöttük kell lennie. A ga-ranciák lényege az lenne, hogy az illető államok te-kintélyükkel saját maguk

is biztosítsák Afganisztán kétoldalú szerződését Pa-kisztánnal és Iránnal. Ami az Egyesült Államok nyúj-totta garanciákat illeti, tar-talmazniuk kellene azt az egyértelmű kötelezettség-vállalást, hogy semmiféle felforgató tevékenység nem folyhat Afganisztán ellen, harmadik ország területe-ről sem.

Az afganisztáni kormány kijelenti, hogy a politikai rendezés keretében kell megoldani az Afganisztán területén levő, korlátozott létszámú szovjet csapatok kivonásának kérdését is. A fegyveres betörések és az Afganisztán belügyeibe va-ló beavatkozás garantált megszüntetése egyúttal semmissé tenné azokat az okokat, amelyek miatt Af-ganisztán a Szovjetuniótól kérte az említett csapatok-nak az ország területére való küldését. Más szóval: a szovjet csapatok kivoná-sa Afganisztánból az Af-ganisztán és Pakisztán, il-letve Afganisztán és Irán közötti kétoldalú szerző-dések által nyújtott haté-kony garanciák függvénye.

A rendezésre vonatkozó fenti javaslatát előterjeszt-ve az afganisztáni kormány kielienti: az ország érde-keit érintő kérdések nem képezhetik vita tárgyát, és nem dönthetnek róluk az afganisztáni kormány be-vonása nélkül. Mindezekkel egvűtt az afganisztáni kor-mány szívesen venné más államoknak a tárgyalások megkezdését szorszalmazó erőfeszítéseit. Ezzel kapcso-latban üdvözlő és támogat-ja az el nem kötelezett mozaalom soros elnöke tisztát betöltő Kuba-nak e téren kifejtett jószolgálati tevékenységét.

Edmunk S. Muskie a len-gyel emigráns szabó fia, a diplomáciai rutinnal nem ren-delkező jogász 1955. és 1959. között Maine állam kormány-zója volt. Az Egyesült Álla-mok szenátusába 1959-ben vá-lasztották be először, mandá-tumát azóta többször megújí-tották. Az egykori vietnami „héja”, aki 1972-ben kifejtette, mélyen sajnálja, hogy valaha is támogatta ezt a katasztro-fális amerikai háborút, 1968-ban tett szert országos hírnévre, amikor *Hubert Humph-rey* alelnökjelöltje volt.

Az 1972-es elnökválasztás után Muskie rendkívül aktí-van tevékenykedett a szená-tusban, elsősorban belpolitikai-pénzügyi vonalon. Elnöke a tekintélyes költségvetési bi-zottságnak, de a külügyi bi-zottságnak csupán „junior” tagja. Ebben a minőségében egybként egyik előharcosa volt 1973-ban az elnök had-viselési jogkörét korlátozó tör-vény szenátusi elfogadtatásá-nak.

Az Európában megieleenő amerikai napilap, az Inter-national *Herald Tribune* — amikor első oldalán közölte a hírt Edmund Muskie és Andrei Gromiko tervezett bécsi találkozásjáról — a *New York Times* vezércikkét vette át, amely így szolt az új külügy-miniszterhez:

„*Régen esedékes emi másik amerikai tisz. a SALT-szer-ződés kiszabadítása. Ha Muskie szenátor be akarja váltani azt az ígérét, hogy politikusi kül-ügyminiszter lesz, akkor első teendőjének ezt kell tartania: hátr kezdeményezéssel meg kell kísérolni megmenteni a haderöcsökkentés ügyét.*”

Nem tudhatjuk, mefoganad-ja-e a tanácsot az új külügy-miniszter. Muskie eddigi náva-futásából, diplomáciai tapasz-talatlanságából és Carter el-nök hiderháborús hangvételű nyilatkozataival összeresendülő első állásfoglalásaiból ítélve mindenesetre úgy tűnik, hogy — ha az új külügyminiszter nem is lesz hajlandó „másod-ik” lenni — a személycsere nem változtat lényegesen az amerikai külpolitika mind ve-szélyesebbé váló irányvonalán.

Csúszópénz és áruvisszatartás

Bizony, nagy ritkaság, hogy egy eladót rajtakapjanak, amint csúszópénz ellenében szolgálja ki a vevőt a kért áruval. Az ilyen ügyeket nehéz felderíteni és főleg bizonyítani: tanu nemigen akad. Nincs könnyű helyzetben az ellenőrzés sem, hiszen a hatóság nem provokálhatja az eladót. Azt a hibát pedig nemigen követik el az eladók, hogy kikötik: csak egy bizonyos összeg, kenőpénz ellenében szolgálják ki a vevőt. Így aztán nem csoda, hogy az Országos Kereskedelmi Felügyelőség ellenőrei tavalyi vizsgálatauk során egy alkalommal sem tapasztalták a csúszópénz kikövetelését.

Tehát a vesztegetésnél nem fogható meg ez a jelenség, viszont az áruvisszatartásnál igen. Ezt tették a Keravill belső ellenőrei is, amikor egyik áruházukban észrevették, hogy a színes tévék egy részét nem az előjegyzés sorrendjében adták ki. A vizsgálat meg is állapította az eladó vétkecskét, aki ötszáz forint ellenében adott ki készüléket. A körülmények mérlegelése alapján (nem ez az első eset, megbánást nem tanúsított) a fiatal eladót fegyelmi úton elbocsátották. A kitétt dolgozó az igazgató eljárása ellen a Munkaügyi Döntőbizottsághoz fellebbezett, amely a következő határozatot hozta:

„A cselekmény társadalmi veszélyességét tekintve a bizottság a vétség elkövetéséért a fegyelmi büntetés mértékét megfelelőnek tartja, ezért a panaszt elutasítja, a vállalat által hozott fegyelmi határozatot helybenhagyja.”

Ezzel az ügyet lezárták. Ha árubőség volna, akkor nem éreznénk lekötőlegző magunkat, ha a keresett cikkhez hozzájuthatunk. De azzal is tisztában vagyunk, hogy erre egyesek rájátszanak: tudatosan szűkítik a választékot, teszik el az árut a pult alá, anyagi előnyük érdekében. Ez törvényeink szerint büntetendő, s ezért csak helyeselnünk tudjuk a Keravill eljárását.

És mégis nyugtalanok vagyunk! A szóbanforgó eladót ugyanis elbocsátása után az Észak-budai Munkács Áfész egyik üzletében továbbra is eladói munkakörben foglalkoztatják. Nemcsak azért aggódunk emiatt, mert a belkereskedelmi miniszter 4/1972. számú rendelete ezt a fegyelmi büntetés hatályának megszüntetése (3 év) tiltja, hanem azért is, mert mint vásárló, még találkozhatunk a fiatal kereskedővel, akit a történet után egy ideig szívesebben látnánk a rak tártban vagy másutt, ahol nem találkozhat velünk, mint a pult mövekező határozatot hozta:

Avatás előtt az ország legnagyobb hagymaraktára

A hagymatermesztés új gépített módszereinek honosítása már több éves feladata a Kertészeti Egyetem Tangazdaságának. Az új fajtákat a szigetmajori, a szigebecsei és az erőpusztai tangazdaságokon kívül a badadi és a kiskunsági Állami Gazdaságban termelik.

A csaknem ötszáz hektár területű avatási területen a főváros piacain kívül exponált is jut. A tárolás gondjait enyhíti: a Taksony melletti Erőpusztán felépítik az ország legnagyobb és legkorszerűbb hagymaraktárát.

A haterzer tonna hagyma befogadására alkalmas, 60 méter széles, 102 méter hosszú ikercsarnokos tárolóban légbefúvásos ventilációval óvják majd a halomba rakott hagymát a romlástól, befűledéstől. A szállítást is modern gépesítéssel oldják meg. A beérkező árut transzporterszalagok továbbítják a rak tártba. A gépsoron minőség, nagyság szerint válogatják, szártalanítják a hagymát, majd röntgenberendezéssel leválasztják a szennyeződést, s zsákokba csomagolják a szállítványt, amit ugyancsak szállítószalag továbbít a vasúti szerelvényekbe, illetve a teherautókba.

Az új hagymatároló építése a befejezés felé közeledik. Számítások szerint június közepén lesz a műszaki átadás.

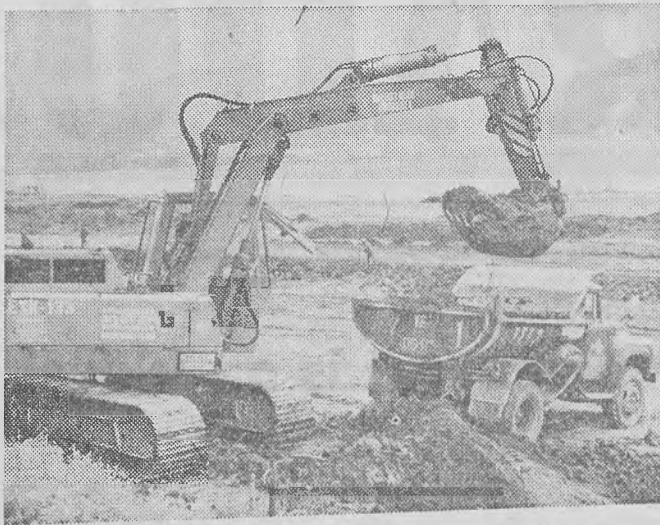
SZEGEDI KÍSÉRLET

Kukoricatörés tavasszal

Még be sem fejeződött a szántóföldeken a kukorica vetése, a Gabonatermesztési Kutató Intézet szegedi növényházában már hozzáfogtak a betakarításhoz: török a csövek. A magot még az év elején vetették el és most telt, szép egészséges csöveket szednek. Egy kukoricatörzs vagy úgynevezett vonal előállításához legalább 6-7 évet vesz igénybe, s ezt a hosszadalmas időt rövidítik meg az üvegházi termesztés közbeiktatásával. A tetszés szerint szabályozható hőmérsékletű, páratartalmú és megvilágítású növényházban optimális körülmények között mintegy 900 kukoricatörzset neveltek fel. Ezek közül a legjobb tulajdonságokkal rendelkezők magját szaporítják tovább, ültetik ki még májusban a szabadföldi kísérleti parcellákba.

A tudományos kutatók fontos feladatuknak tartják új, rövid tenészedő hibrdek előállítását. Eppen az 1980-as esztendő bizonyítja, hogy szükség van a rövid tenészedő fajták termesztési arányának növelésére. A szeszélyes, tavaszi időjárás miatt ugyanis már egyhetes késésben vannak a vetők, s a nyár és az ősz ugyancsak tartogathat még meglepetést. Sok év tapasztalatai intenek arra, hogy még az ország déli, napfényben általában bővelkedő vidékein sem szabad 170 napnál hosszabb tenészedő fajtákat termelni.

ÉPÜL A NAGYMAROSI VÍZLÉPCSŐ

A Duna-kanyarban megkezdődött a nagymarosi vízlépcső építése. Az építési terület előkészítéseként a Mélyépítő Vállalat gépei a jövő év elejéig félmillió köbméter földet mozgattak meg.

Ki kit csap be?

A fuvar ára

A boltiak és a szállítók társak. Vagy inkább ellenfelek? Munkájuk mindenesetre összeköti őket. Közös érdekük, hogy mihamarabb átessenek az áruátvitel sok tapasztalattal és nem csekély hozzáértéssel követelő ceremóniáján. Szóval a bizalom ebben a kapcsolatban épp oly fontos szerephez jut, mint a bizalmatlanság, amely percek helyett órákká duzzasztja az áruátvitel idejét, örökös veszekedéssé keserítheti a mindennapokat. Érdemes megjegyezni: hogy a „ki kit csap be” kérdés itt pénzre megy. Gyakran súlyos ezrekre. Am a nvugalom megvásárolható. És a boltok egy része fizet.

Ahol okoskodnak

— Tapasztalataink szerint nem nagy összegekről, de rendszeres juttatásokról van szó — mondja Szilokvács Ernő, a Belkereskedelmi Minisztérium munkaügyi főosztályán. Az „adományokat” a boltiak nem saját zsebükből fizetik, hanem az árukészletből veszik el — a káló terhére. De ha kimerül ez a tartalék, csupán egy lehetőség marad: a vásárlón kell „behozni” a hiányt. Sülycsönkítással, silányabb, de drágább árut adva; szóval szabálytalanságok árán. Ha rossz a kapcsolat a boltiak és a szállítók között, még a rak tártári készletek sincsenek biztonságban, ráadásul azok az üzletek, ahol az átvétők okoskodnak, kimaradnak a szállítási láncból. Ritkábban, vagy csak késéssel érkezik meg reggel a kenyér, hiányzik néhány a konzervek és a kávécsomagok közül. Ahol jó a kapcsolat, ott alig kell odafigyleni a szállítókra. Pontosak, megbízhatóak. Olyan ez, mint egy áttekinthetetlen szövevény, hiszen az elmaradt szállítást könnyű igazolni. Mondjuk azaz, hogy lerobbant a kocsi. Ki bizonyítja az ellenkezőjét?

A legtöbbet fizető boltok az élelmiszerüzletek. Ez sem kevés, hiszen ma Magyarországon 19 ezer, élelmiszert árusító üzlet működik. Tagadhatatlan persze az is, hogy sok bolt esetében nem a biztonságot, a szállítványok pontosságát és a szállítások biztonságát kell megfizetni, hanem azokat a szolgáltatásokat, amelyeket a munkaköri leírás szerint nem a rakodómunkások kötelesek lenne elvégezni. Az élelmiszerkereskedelemben foglalkoztatott többsége nő, a boltokban az anyagmozgatás legfontosabb kelléke ma is a jó fizikum. Kevés a gép, s ugyan ki várhatná el a nyugdíj táján járó asszonyoktól, és a tizenvalahány éves lánykáktól, hogy teli rekeszeket emelgessenek, súlyos ládakkal és zsákokkal bajlódjanak. Gyakran a szállítómunkásokat kérik meg, hogy a rak tárt helyett egyenesen az eladótérbe vigyék be az árut. S ők megteszik, ha nem is mindig ingyen. Ráadásul ott, ahol hiányzik a bizalom, hosszabb az áruátvitel is. Darabonként fél kell nyitni a kartondoboz-

okat, átszámolni a befőttes üvegeket. (Mindezt megtehetik a nagyobb üzletek. Am az egyszemélyes boltokban naponta egy-két órára le kellene eresztetni a „redőnyt” — az áruátvitel idejére.) Egyszerűbb akkor már a pénzen vett biztonság. Egyszerűbb?

A szállítók tudják, hogy csak akkor érdemes lopni, ha az áru értékesíthető. Mert az áru nem tűnik el. Vannak tehát üzletek, amelyek átvesszik és a sajátjukként értékesítik a lopott cukrot, zsírt, cigarettát, margarint. Bizonyára ennek is szerepe van abban, hogy sok helyütt nem jelentik a visszaélést.

Pedig arról, hogy mi történik, amikor az eladótérben kezdjük bontogatni a dobozokat, jobb nem is beszélni. A dohányáru rendszeresen hiányosan érkezik. De lezárt dobozokban. Találkozunk olyan szállítómunkással, aki azzal dicsekedett, hogy saját készlete van az iparnál a kartondobozok lezárására használt ragasztószalagokból, gyári fémzárból. Ezek után ki merné biztosan állítani, hogy a gyárban csomagoltak hiányosan, a rak tártárban, vagy az üzlet felé tartva, a kocsin tűnt el egy-egy üveg pálinka, valami fűszerféle, vagy néhány tábla csokoládé. Ötvenketten dolgoznak például az egyik üzletben. Négyen egész nap ellenőrznek. Bontogatják a dobozokat, számolgatják a konzerveket. Mekkorá munka ez! Annnyit beszélünk mostanában a fogyasztói érdekvédelemről, ellenőrzik is rendszeresen az üzleteket. Fegyelmit sóznak az eladó nyakába, ha egy dekával többet számol. Pedig a fogyasztói érdekvédelemnek a szállításhoz kellene — kezdődnie. Van bolt, ahol tételesen átvesszik az árut. Embertelen munka, de megéri. Ami pedig a szállítók követelődéseit illeti, nos abban csak a következetes szigor segíthet.

A Belkereskedelmi Minisztérium tavaly novemberben intézkedési tervet dolgozott ki a csúszópénz és a borralaló terjedését kiváltó okok megszüntetésére. A tervben fokozott szerepet kapott a megelőzés, a társadalmi ellenőrzés és a következetes szigor. Nem kevesebbről van szó, mint az ellátás biztonságáról. hiszen a bolti hiányt gyakran a vásárló fizeti meg. Mondjuk úgy: naponta adózunk.

A csikók már nyaralnak

A hűvösebb tavaszi időjárás miatt a szokásosnál később, ezekben a napokban hajtották ki nyári szállásra a csipkésűti lipicai csikókat. A tiszta vérű, tenyésztett, egy-három éves lipicai csikók a származási helyüknek megfelelő környezetben, sziklás, nehéz, hegyi terepen nevelődnek, viszontagságokat jól tűrő, igénytelen, mindamelllett kecses járással lovakká.

A bolti szarkák nyomában

A színhely a Csemege Áruház, népszerű nevén az éjjel-nappali Csemege üzlet kis irodája, az időpont: esti csúcspont. Alig negyedóra alatt három olyan „vásárlót” kísérek be, aki vagy egészben, vagy részben fizetés nélkül kívánta megszerezni a kívánt árucikket. Az ilyen jellegű üzletekben általában az élevezeti és kozmetikai áruk vonzzák elsősorban a bolti szarkákat. Talpraesett, ügyes fiatal nő az egyik rendész. Akinek árgus tekintete előtt nem marad titok. Két vásárló együtt válogat, közben hol az egyik, hol a másik táskába süllyeszti az árut, ám néhány kisebb értékű apróságot a műanyag bevásárlókosárba is rak és azzal megy a pénztárhoz. Fizetés után már ott állunk mögöttük. Udvarias határozottsággal abba a bizonyos irodába irányítják őket, ahol a jegyzőkönyveket felveszik.

Máshol vásároltam

A tolvaj általában azzal védekezik, hogy a többi árut, ami nála van, egy másik üzletben szerezte be. Nem tudja ugyanis, hogy minden áruházban, boltban van egy bizonyos számkódja, ami valahol szerepel az árun és egyértelműen bizonyítja a „beszerzési” helyet. Akadt a lopások elkövetői között megrögzött alkoholista, aki két üveg drága külföldi ital „beszerzésénél” próbálkozott és rendőri felügyelet alatt állt, ápolt külsője háziasszony, aki kávéja és csokoládéra utazott, majd zokogva kérte, hogy csak a férje meg ne tudja, tizenhat éves ifjú, egyetlen kis lapos üveg pálinka eltulajdonítója, aki a haveroknak akart ezzel imponálni, Budapestről kitiltott személy, munkahelyét igazolni nem tudó negyvenes nő. Az utóbbi a táskájába süllyesztett nagy értékű kozmetikumok után üres bevásárlókosárral akart ki-menni. (Egyetlen fillér sem volt a zsebében!) Szabálysértési ügyek lesznek a kis irodában felvett jegyzőkönyvek nyomán, ha 1000 forintnál nagyobb az összeg, akkor rendőrségi akta lesz belőle; a személyi igazolvánnyal nem rendelkezők vagy munkahelyet bizonyítani nem tudók, a fővárosból kitiltott és rendőri felügyelet alatt állók ügye is a rendőrségre tartozik.

A jegyzőkönyveket minden Csemege üzlet beküldi a Csemege Vállalat központjába, ahol a vállalati jogtanácsosok járnak el annak megfelelően. minek minősül, kire tartozik egy-egy bolti szarka ügye.

Dr. Tatai Zsuzsától, a Csemege Vállalat jogtanácsosától kértünk felvilágosítást, a múlt évben mennyi volt a rajtakapott, leleplezett bolti szarkák száma, milyen összeget tesz ki évente, hol és mikor fordul elő a leggyakrabban?

— Sajnos, a mi területünkön növekvő számot mutat a bolti hálózatban elkövetett lopások száma: tavaly a Csemege hálózatban haterzernél többet sikerült a szemfüles rendésznek, eladónak és nemegyszer a vásárlóknak leleplezni, akiknek a segítségét továbbra is kérjük. Feltehetően legalább ennyi lehet a rajta nem kapott tolvajok száma. Az új szabálysértési törvény felemelte 1000 forintra az értékhátart, ami nem kedvező számunkra, mert megítélesem szerint nincs visszatartó ereje, noha a ki-szabható legmagasabb pénzbüntetést tízezer forintban alapította meg. Az a tapasztalatunk, hogy megnövekedett a külföldiek száma a bolti tolvajok között. Tessék, nézze végig az iratokat, hogy néhány példával illusztrálhassuk a kérdést.

Gin, Malboró, szalámi

Az év első másfél hónapjában, egyedül a Csemege Áruházban több mint száz leleplezett lopásról ad számot az iratcsomó. B. Károlyné nem tudta munkahelyét igazolni, pénze pár forint volt, ennek

ellenére 671 forintos „cehhet” csinált, az áru ruházatának legkülönbözőbb helyeiről került elő. T. Sándor segéd munkás 351 forintos „számlát csinált”, kedvencéből, a gyulai kolbászból 2 kilót dugott a kabátja bélésebe. J. Ferenc foglalkozás nélküli kávékra specializálta magát, csekély 675 forint értékű találtak nála. A csúcsot K. K. rakodómunkás tartja, akinél nem volt személyi igazolvány, viszont 2240 forint értékű külföldi ital és cigaretta. Az a bizonyos „bűvös” szám, ami minden üzletben más, megcáfolja azt a védekezést, hogy a drága külföldi italokat, cigarettákat más helyen, előzőleg vásárolta. A vállalati jogász szerint félmillió forint körül mozog a felderített lopások összege.

Többször szóva tették már a sajtóban, hogy előfordulnak alaptalanul gyanúsítások, néha nem megengedhető hangnemből. Mit tesznek ez ellen?

— Sajnos, becsúszik elenyésző számban ilyen tévedés is. A vállalat ilyen esetekben fegyelmi úton kéri számon az elkövetőtől a becsületes vásárló zaklatását és amennyiben a helyszínen nem kapott ezért megfelelő elégtételt, levélben kér bocsánatot az illetőtől — mondja a Csemege vezető jogtanácsosa.

Hogy ne legyen a kép egyoldalú, felkerestük dr. Virágh Józsefet, a Centrum Áruházak vezető jogtanácsosát is, akinek hatáskörébe 34 áruház, üzlet, feldolgozó üzem tartozik. Náluk nagyobb összeget képviselők, értékesebb holmik lennek új gazdára, fizetség nélkül.

1962 leleplezés

— Az elmúlt évben a Centrum hálózatban 628 347 forintot tett ki a megtérült kár, a rajtakapott lopások leleplezésével. Nálunk is felfedhető, hogy legalább ugyanennyi károsodás érte a hálózatot, de ezt pontosan megállapítani nem tudjuk. Nyilvánosságra 1962 ügy került. Fiatalkor, iskolások, többnyire „heccből” próbálkoznak, általában nem sok sikerrel, háziasszonyok bedugják bevásárlószatyrukba a megkívánt pulóvert, amire a férj nem ad pénzt: filctolltól a bundáig mindenféle árunál előfordulnak jogtalan eltulajdonítások.

A Centrum-hálózatban a lopások elkövetőiről készítették egy foglalkozási statisztikát. Sajnos, meglehetősen magas a gyermek- és fiatalok aránya: száma: 564 volt az elmúlt évben, 350 szellemi foglalkozású, 187 háztartásbeli akadt az elkövetők között. A nők közül 862-en próbáltak pénz nélkül felöltözni, férfiak 413-an; 175 külföldi nő és 65, ugyancsak nem magyar állampolgárságú férfi akadt közöttük. Munkahellyel nem rendelkező 232 raitacsipett elkövető, legtöbbjük notórius munkakerülő és nem is akar dolgozni.

Mi lenne a megelőzés módja?

— Előszörban a figyelőszolgálat megerősítése, amit nehezít a létszámprobléma. Erre a munkára jó megfigyelőképességgel és magabiztos fellépéssel bíró, jó fizikumú személyekre van szükség. Az eladói éberség már sok esetben segített lefűlelni a bolti szarkákat, akik tőlünk lopnak, valamennyiünkötől! Megélenkült a vásárlók ébersége is, nemegyszer a más vásárlóval elfoglalt bolti dolgozózt ők figyelmeztették, hogy ócska kabátját a próbafűlkében hagyva, új bundában halad a kijárat felé valaki. Ott persze már várták és lefűlelték, amin a tolvaj csodálkozott a legjobban! Foglalkozni kell olyan új technikai eszközök felszerelésével is, amelyek hang- vagy fényjellet figyelmeztetnek arra, ha valaki fizetés nélkül kíván távozni.

A társadalombiztosítás szabályai (2)

A következőkben néhány olyan társadalombiztosítási szolgáltatással ismerkedünk meg, amelyek terhecsé, szülés, halál esetére vonatkoznak. Végezetül foglalkozunk a családi pótlékkal és az árvaellátás kérdéseivel.

Mint előző cikkünkben láttuk: a biztosítottak betegségi ellátásként táppénz jár. Az anyákat — anyasági ellátásként — terhességi-gyermekágyi segély és anyasági segély illeti meg, továbbá gyermekgondozási segély, a gyes. Az előbbieket a dolgozó nőnek járnak. Aki csak hozzátartozója alapján biztosított, annak e körből csak az anyasági segély jár.

Az anyasági ellátás

Terhességi-gyermekágyi segélyre az jogosult, aki a szülést megelőzően két éven belül 180 napon át biztosított volt — valamilyen formában dolgozott — és a biztosítási ideje alatt vagy annak megszűnését követő 42 napon belül szült. E segély a szülési szabadságnak megfelelő időtartamra jár. (Ez 20 hét, mintegy 140 nap.)

Nem jár azonban ilyen segély a heti pihenőnapra, a gyes folyósításának idejére, a letartóztatás és szabadságvesztés büntetés idejére. Ugyanakkor a munkaterápiás intézeti gyógykezelésben részesülő nő, a kezelés tartama alatt is kapja e segélyt.

Ennek mértéke a napi átlagkereset teljes összege, ha a szülő nő a szülést megelőző két éven belül 270 napon át biztosított volt. Ennél kevesebb, de legalább 180 napi biztosítási idő esetén a napi átlagkereset hatvanöt százaléka jár terhességi-gyermekágyi segélyként a szülési szabadság idejére. (Az átlagkereset kiszámításánál a táppénznél megismert szabályok szerint kell eljárni.) Ez annak a dolgozó nőnek is jár, aki csecsemőt fogad örökbe, a gondozás napjától.

Más természetű, úgy is mondhatjuk: egyszeri juttatás az **anyasági segély**. Annak jár, aki a biztosítás tartama alatt, illetőleg annak megszűnését követő 180 napon belül, vagy a biztosítás megszűnését követő 180 napon túl táppénzt, illetőleg baleseti táppénzt, terhességi-gyermekágyi segélyt, vagy gyermekgondozási segélyt folyósításának ideje alatt szül. (Ezt a hozzátartozó jogán is lehet kapni.) Feltéve, hogy legalább egyszer terhességi orvosi vizsgálaton vett részt. Ebben az esetben a segély összege ezer forint, gyermekeként. 2500 forint az anyasági segély összege akkor, ha a szülő nő terhességi orvosi vizsgálaton négyszer, koraszülés esetén egyszer részt vett, és az első, illetőleg koraszülés esetén az egyszeri terhességi orvosi vizsgálat a terhesség kezdetétől számított 140 napon belül történt. (A külföldön történő szülésre a 2500 forint akkor is jár, ha a nő nem vett részt terhességi vizsgálaton.)

E szociális juttatásból nincsenek kizárva a szabadságvesztés-büntetésüket töltő nők. Szülésük után, kérelemre — a terhességi vizsgálatok számától függően — nekik is jár a 2500, illetve az ezer forint, amit letétbe helyeznek.

(Egyébként a börtönben szülő nőknek is jár a szülési szabadság, más elnevezéssel.)

Kevesebb örömteli segély, a **temetési**. Az után jár, aki a biztosítás tartama alatt vagy a biztosítás megszűnését követő 180 napon belül, vagy ezen túl táppénzt, illetve baleseti táppénzt, terhességi-gyermekágyi segélyt vagy gyermekgondozási segélyt folyósításának tartama alatt hal meg. (A hozzátartozó jogán is jár.) A segély összege a biztosított halála esetén 800 forint, 10 évesnél idősebb hozzátartozó halálakor 600, ennél fiatalabbnál 400 forint. A temetési segély az eltemettetőt illeti meg. Ha az

nem magánszemély, akkor a közület a jogosult.

A gyermekgondozási segély kétségtelenül nagy eredménye társadalmunknak és kedvezően befolyásolta 1967-es bevezetésekor a szülések számát. **Kinek jár gyes?** A dolgozó nőt a szülési szabadság lejártát követően a gyermek hároméves koráig illeti meg, ha

— a szülést megelőző másfél éven belül, összesen 12 hónapig munkaviszonyban állt.

— legalább napi hat órai munkaidőben dolgozott,

— a gyermek gondozása céljából fizetés nélküli szabadságot vesz igénybe.

Függetlenül a munkaviszonyban töltött időtől, az a nő is jogosult a gyesre, aki oktatási intézmény nappali tagozatán végzett és ezt követően 90 napon belül lép munkaviszonyba. A gyes idejét beszámítják a munkaviszonyban töltött idők közé. A gyermekgondozási segély, azaz a fizetés nélküli szabadság megszakítható, de ezt 30 nappal előbb be kell jelenteni a vállalatnak. Sőt, ha a dolgozó nő e megszakítást a férj, illetőleg az eltartó halála, vagy tartós megbetegedése, katonai szolgálatra való bevonulása, szabadságvesztés-büntetése, életközösség megszűnése, a nő újabb szülése vagy tartós megbetegedése miatt kérte, a gyermekgondozási segélyre a további fizetés nélküli szabadság idejére is igényt tarthat. Vagyis újból kaphatja a gyeset. Egyébként más okból is meg lehet szakítani egy naptári évben, egyszer a gyeset, majd újra lehet kérni. Ha végleg lejár, a munkáltató köteles a nőt korábbi munkakörében vagy ennek hiányában, hasonló munkakörben foglalkoztatni. A gyes alatt a gyermek bölcsődébe nem vehető fel! E segély összege havonta: — nem számítva az árrendezés kapcsán eszközölt kiegészítéseket — egy gyermek után 800, a második után 900, a harmadik és minden további gyermek után ezer forint.

A családi pótlék

Már a gyermekgondozási segély is a gyermeknevelés terheit könnyítő intézmények közé tartozik. Még inkább ilyen a **családi pótlék**, amely azt kívánja ellensúlyozni, hogy a munka mennyisége és minősége szerinti díjazásban nem jut kifejezésre, hogy kinek, hány gyermeket kell nevelnie, eltartania.

Családi pótlékra az a dolgozó jogosult, akinek háztartásában két vagy több gyermek van. Ha azonban időközben a jogosultság szempontjából figyelembe vehető gyermekek száma egyre csökkent, a gyermek után is jár tovább a családi pótlék.

Más esetekben egy gyermek után is jár a családi pótlék: ha a biztosított egyedülálló, vagy ha a gyermek tartósan beteg, illetőleg testileg vagy szellemileg fogyatékos. (Ha az apa családi pótlékra jogosultsága valamilyen okból megszűnik, az anyja kapja tovább. E független attól, hogy hány gyerek után jár.)

Milyen korú gyermekek után kapható e pótlék? Fő szabályként a 16 évesnél fiatalabb gyermekek után, illetve 19 éves korig, ha a gyermek alsó- vagy középfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul. Időbeli korlátozás nélkül jár a családi pótlék, ha a gyermek tartósan beteg, illetőleg testileg vagy szellemileg fogyatékos. Háztartásban lévő gyermekeként kell figyelembe venni — vagyis azt utána családi pótlék — azt a gyermeket is, aki átmenetileg tartózkodik a háztartáson kívül — például diákotthonban, kórházban van —, továbbá azt, aki térítés mellett intézetben, nevelőotthonban, csecsemő- vagy gyermekotthonban tartózkodik.

Nem jár viszont családi pótlék:

— az árvaellátásban részesülő, (Ezzel a későbbiekben foglalkozunk.)

— a harmadéves szakmunkástanuló és

— a szakmunkás-otthonban, továbbá térítés nélkül intézetben, nevelőotthonban, csecsemő- vagy gyermekotthonban elhelyezett gyermek után. E körbe tartoznak a térítés nélküli intézeteken kívül a javítóintézetek, a büntetés-végrehajtási intézetek. S az után sem jár, akit állami gondozásba vettek.

Ha a gyermek olyan különélő háztartásban van, aki családi pótlékra nem jogosult, e gyermek után részére a családi pótlékot a másik szülő jogán kell megállapítani. (Az anyánál van a gyermek, de nem rendelkezik a jogosultsághoz szükséges idővel, de egyébként járna neki. Ilyenkor az apa jogán kapja meg a gyermek után.)

A családi pótlék ugyanis csak arra a naptári hónapra jár, amelyben a biztosított huszonegy napot biztosításban töltött, vagyis dolgozott avagy betegállományban volt stb. Az igazolatlan hiányzás, az előzetes letartóztatás és szabadságvesztés büntetés idejét nem lehet beszámítani.

Ha a letartóztatott elleni vádat jogerősen el ejtették, vagy a büntető eljárást megszüntették, ez az idő beleszámít a biztosításban töltött időbe. Sőt, a szabadságvesztés büntetés ideje is, ha utóbb a bíróság az elítéltet jogerősen felemtette.

A munkavégzés nélküli biztosításban töltött idő beszámítását és azt, hogy a biztosítás megszűnése után milyen esetekben jár mégis családi pótlék, a jogszabály így határozza meg: **aki gyermekgondozási segélyben, táppénzben, baleseti táppénzben, terhességi-gyermekágyi segélyben részesül, keresésképtelen, de az előírt idő hiányában táppénzre nem jogosult, mezőgazdasági szövetkeztől betegségi vagy szülési segélyben részesül, katonai szolgálatot teljesít — a családi pótlékra jogosultság szempontjából úgy kell figyelembe venni, mintha a biztosítás fennállna.**

A családi pótlékra jogosult halálát követően hat hónapig jár e juttatás annak, akinek a háztartásában vannak a meghaltak a gyermekei. Ez akkor is jár, ha a biztosított után a gyermekek árvaellátás illeti meg. (Ha egyedülálló halt meg, s egy gyermeke volt, akinek

háztartásában kerül, akkor is kap utána családi pótlékot, ha nem egyedülálló.)

A családi pótlék eredeti összege: egy gyermek után havi 360, két gyermek után 720, (egyedülállóknak 760 forint) három és több gyermek után, gyermekeként 380 forint. Ugyanakkor 380 forint jár a tartósan beteg, illetőleg a testileg vagy szellemileg fogyatékos gyermek után. Ha két gyermek közül az egyik tartósan beteg stb., úgy az összeg 760 forint.

Az árvaellátás

Végezetül néhány szót az árvaellátásról, amely ugyan következő cikkünkhöz kapcsolódna, de mégis némi hasonlatosságot mutat a családi pótlékkal, amennyiben a félárva vagy árva gyermekek nevelését, gondozását segíti elő.

Árvaellátásra annak gyermeke, mostohagyermeké jogosult, aki haláláig az öregségi — rokkantsági — nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte vagy ilyen nyugdíjasként halt meg.

Árvaellátás jár a **nevelt gyermeknek, a testvérnek és az unokának is**. Ha őt a meghalt saját háztartásában eltartotta, és e gyermeknek tartására köteles és képes hozzátartozója nincs.

E szolgáltatás az árva 16. életévének betöltéséig jár. Ha az árva oktatási intézmény nappali tagozatán tanul, az árvaellátás a tanulmányok tartamára, de legfeljebb a 25. életév betöltéséig jár. (Nem érinti e jogosultságot, ha az árva vagy életben maradt szülője házasságot köt, vagy az árvát örökbe fogadják.)

Az árvaellátás, gyermekeként az övezgyi nyugdíj fele. Az övezgyi nyugdíj összegével azonos összeg jár annak a gyermeknek, akinek mindkét szülője meghalt, akinek életben lévő szülője rokkant, vagy akit életben lévő szülője elhagyott, s így róla nem gondoskodik. Az árvaellátás legkisebb összege 910 forint volt 1979-ben, az eredeti 510 forinttal szemben.

A mostani cikkben megismert szociális juttatások, segélyk közel sem mutatják teljeséggel az élet minden területére kiterjedő társadalombiztosítási intézményhálózatot. A következő számunkban a különböző nyugdíjak folyósításának előfeltételeit tárgyaljuk meg.

Dr. L. Gy.

Mindig csak a más...

— No nem asszonya —, hanem „börtöne” volna jó! Valahogy ez derült ki már jó néhány intézetben. A soproniak Vádra, a váciak a „Gyűjtőbe”, az utóbbiak Sopronba, a balassagyarmatiak Sándorházára — és így tovább — kíváncsiok.

Hogy ennek mi az oka, azon érdemes elgondolkozni. Ugye azt mindjárt az elején törölhetjük, hogy tényleg „jobb” a másik intézetben, hiszen a kör bezárul: mindenkinél van egy dedelgetett intézete, amit nem is biztos, hogy megjár, csupán hallott róla.

Am vannak, akiknek jó helyük van az adott intézetben, mégis el kíváncsiok, mert hallották, hogy így meg úgy. Hogy ott nyitva vannak a zárkaajtók, az órát maguknál tarthatják, kávézhatnak, papucsot hordhatnak, többet tévézhetnek, jobb a koszt stb. stb.

Igaz, előfordulnak ma még eltérések az azonos fokozatú intézetek között olyan dolgokban, amelyek egységesek lehetnének. Am az eltéréseket eltűlőzöknak nem érdemes hinn, mert a másik helyen meg az itteni „ki-váltásokkal” bódítják a jólétesülteket a társakat.

A meglevő eltérések a közeli jövőben fokozatosan eltűnnek, ez meggyőződésünk. Tehát kár bedobni a trükköket, átmeneti előnyöket várva az elszállítástól. Úgy lehet kertesülés nélkül mondani: van ahol ez jobb, van ahol meg az. Átmenetileg.

S talán a H. H. is hibás a fenti jelenség támogatásával. Tudniillik igyekszünk egy-egy intézet belső életéből azokat megtalálni, amelyek másutt is követésre méltók. S így egyesekben az a gondolat támadhat, hogy mindenütt csupa jó intézkedés történik, csak a saját intézetben nem, mert azt a saját bőrén érzi. Mondanunk sem kell, ez nem igaz: de ahogy a nóta a más asszonyát emlegeti — s nemcsak a nóta —, úgy sokan a „más börtönt” látják kíváncsiaknak. E kettő — higygyék el — nem azonos...

— kas

KEGYELETI ÜGYEK

A bíróság kötelezi az alperest, hogy kilencven napon belül gondoskodjék édesanyja hamvainak másutt történő elhelyezéséről, a kolumbáriumi fülkéjének eredeti feliratát pedig állítsa helyre.

Morbid történetek... Röviden így szólhatnánk azokról a perekről, amelyeket — a hivatalos megjelölés szerint — a személyiség sérelme, s ezen belül is a **kegyeleti jog** megsértése miatt indítanak.

Mostanáig csak vidéken fordultak elő hasonló ügyek. Némelyikben — törvényességi óvás nyomán — szükségessé vált a **Legfelsőbb Bíróság** irányutató állásfoglalása is. Két határozatot okulásul nemrég közlé is tettek az illetékes legmagasabb fórum folyóiratában: **hogyan kell humánusan és mégis kellő eréllyel megítélni azokat az eseteket, amelyekben a családi gyűlölködésnek, a hozzátartozók felelőtlenségének a halál sem vet véget.**

Egy idős házaspár azért fordult a bírósághoz, mert menyük nem az illendőség, a helyi etikett szabályai szerint temettette el volt férjét, az idős házaspár fiát. Egyszerű sírkövet állítottat emlékére, s azon feliratként mindössze ennyi állt: **Apám**. Ez pedig a rokonok szerint csupán arra utalt, hogy a férfit mély érzelmek fűzték leányához. Az özvegy — a lány anyja, a házaspár menyje — ezt elegendőnek találta. Az idős emberek viszont kifogásolták, keveselltek. Szerettek volna szebb síremléket állíttatni, azon fiúk nevét, születésének és halálának évét feltüntetni, fényképét elhelyezni. S azt is sérelmezték, hogy nem vehettek részt a temetésen. Menyük és unokájuk ugyanis — akikkel régóta rossz viszonyban voltak — nem értesítették őket a gyászbeszéről. Csak akkor szerették róla tudomást, amikor egy ízben a még élőnek hitt fiuk látogatására érkeztek.

A másik elbírált eset még különösebb, sőt: **hábtörzongató**. Az özvegy, majd néhány év múlva új házasságra lépő férj eladta volt felesége sírhelyét. A vevő a fejfa és a hant eltávolítása után — **exhumálás nélkül** — kétszemélyes sírkertet építtetett a maga és a férje számára. Elhunyt férjét ott helyezte el. A korábban eltemetett volt feleség testvére nerelt: állítsák vissza a temetőben a korábbi állapotot.

A Legfelsőbb Bíróság felhívta a figyelmet, hogy a temetés rendjét a jogszabályokon kívül a társadalmi szokások is erőteljesen befolyásolják. A szocialista erkölcs követelményeit figyelembe kell venni, de ez nem jelentheti azt, hogy a pereskedő a helyi szokások érvényesítését ítélettel is kényszerítheti. Rendelet határozza meg például, kik, s milyen sorrendben kötelesek gondoskodni hozzátartozóik eltemetéséről. Bizonyos keretek között ők szabhatják meg azt is, milyen legyen a síremlék.

Az első perben megállapították: az elhunyt férfi özvegyét, s gyermekét illeti meg a döntés joga. Az **Apám** felirat ellen az idős házaspárnak sem jogi, sem alapos erkölcsi kifogása nem lehet. Ez az apa és gyermeke közötti bensőséges kapcsolatra utal. Hogy nem hívták meg a szülőket a temetésre — etikai szempontból talán elítélendő —, bírósági ítélettel azonban a rossz családi kapcsolat e súlyos következményét nem lehet jóvátenni.

A sírhely, mi több, a sír eladásának joga azonban — természetesen — nem illeti meg a halottját eltemetőtő házaspárt. Sem pedig a szabálytalanul vásárlót, hogy hozzátartozóját az így szerzett helyre temettesse. De ha ez már megtörtént, hogyan ítélik meg a bíróság? Mert, ha elrendeli az új vevő sírkertjének megszüntetését, az eredeti sír-

hely visszaállítását, nem okoz-e nagyobb sérelmet, mint amelyet orvosolni kívánt? S ha nem, konkrétan hogyan intézkedik? A Legfelsőbb Bíróság — a második ügyben — ehhez is iránymutatást adott, amikor új eljárást rendelt el.

Ezek után érkezett a Marikóba az első kegyeleti ügy. Egy özvegyasszony panasolta: megdöbben, amikor tapasztalta, hogy férjének síremlékén a **saját asszonyneve is olvasható**. A rejtély okára hamarosan fény derült. A férfi első házasságából származó lány — ma már negyvenéves — exhumáltatta, majd elhamvasztatta korábban elhunyt édesanyja földi maradványait, s a hamvakat a kolumbáriumnak ugyanabban a fülkéjében helyeztette el, ahová a második feleség — saját költségén — a férjét temettette. A lány — mint a bíróságon beszámolt róla — úgy érezte, jogosan intézkedhet, hogy szüleinek hamvai közös helyen nyugodjanak.

Az eltemettetésről — utalt rá most a Pesti Központi Kerületi Bíróság — a jogszabály szerint **elsősorban a házastárs köteles gondoskodni**, s a sírhely sorsáról is ő rendelkezhet. Tudta és engedélye nélkül **kegyeleti jogának** gyakorlásában senki sem gátolhatja. Mód van rá, hogy a lány az édesanyja hamvait — amelyek az apáéval közös fülkében, de külön rekeszben vannak — máshová helyezze. Erre kötelezte a bíróság az alperest. Vissza kell állítania az eredeti feliratot is; a táblán csak az apa neve maradhat.

Gondolt a jövőre

Önképzés és tanulás hasznos tevékenység, amelyre több lehetőség is van a váci bv. intézetben. Ez egyben a szabad idő eltöltésének ajánlott és gyümölcsöző formája is.

Sutus Mihály szigorított őrizetes már jó néhány évtől túl van a kötelező beiskolázás korhatárán, de most, negyvenhét évesen önként bekapcsolódott a szervezett oktatásba, s a napokban sikerrel befejezte a nyolcadik osztályt.

Három éve iratkozott be a hatodik osztályba. Gyermekkorában csak öt osztályt végzett, mert már gyermekfejjel dolgozott, természetesen segédmunkásként. A malomban volt zsákoló, többször kérdezték tőle, mennyi az iskolai végzettsége. Ha legalább a nyolc osztályt meglelt volna, **almolnárként** is dolgozhatott volna, felelős munkakörben, aki adott esetben a művezetőt is helyettesítheti.

Azután bekövetkezett az első letartóztatása. Viszonylag kisebb időszakokat töltött bent, ezért a börtönben sem iratkozott be akkor az iskolába. Csak a mostani büntetése idején kezdett el tanulni.

Úgy érzi, hogy a munka mellett a megszabott napi-rendben nem jelent nagy megterhelést a tanulás, sőt, változatosságnak és kikapcsolódásnak tekinti. Amikor átmegyünk az iskola folyosójára, úgy tűnik — mondja —, hogy néhány órára kilágátom magam a börtön világából. Könnyen tanul, s már elérhető célt lát maga előtt. Jó eredményért jutalmat, oklevelet is kapott.

Kedvezménytel júniorban szabadul. Több munkahelyre írt, s ahova végül dolgozni megy, a Szolnoki Papírgyárba, feltételként szabták meg az általános iskolai végzettséget. Betanított munkás, sőt lehet, hogy targoncavezető lesz. Nem bánja, hogy gondolt a jövőre.

Bordács László Vác

PÁRHUZAMOS RIPORTOK

Nekem számít a kedvezmény!

Gallyas Pál nem először van büntetve, de a régi bűncselekménye és a mostani között olyan hosszú idő telt el, hogy első bűntényesnek vették. Emberrőlési kísérletért ítélték el, 1977 decemberében.

— Van kedvezménye?

— Igen, és nagyon számítok rá, hogy meg is kapom. Nekem fontos, hogy mikor kerülök ki innen, nem mindegy, hogy egy nappal előbb vagy egy nappal később!

— Ennél többre számít?

— Hát hogyne, hiszen kitöltve 1982. május 8-án szabadulnék, kedvezményrel pedig már 1981. február 8-án kiléphetek a kapun. És ez, valljuk be, nagy különbség.

— Ez így is van, de mit tesz azért, hogy valóban megkapja a kedvezményt?

— Ha úgy tetszik, akkor mindent.

— Mi az a „minden”?

— Amit megkövetelnek a börtönben, fegyelmezett magatartást, jó munkát stb.

— És nehéz ennek a követelménynek eleget tenni?

— Miért lenne nehéz? Nem harapják le itt az emberek fülét, ha valami baja van szóllhat, számíthat arra, hogy segítenek.

— Kért már és kapott segítséget?

— Igen, közvetlenül akkor, amikor ideérkeztem és munkába álltam. Nagyon el voltam keseredve, hiszen egy olyan régi, rossz gépre kerültem, hogy hiába igyekeztem, szakadt rólam a verejték, a hideg vízre valót sem kerestem meg, ráadásul még szóltak is, hogy csipkedjem magam. Mondhatom, nem volt leányálom. Mit csináljak, napokig tűnődtem, míg végül két marokra fogtam bátorságom, s lesz, ami lesz alapon, oda mentem a hadnagy úrhoz, a nevelőmhöz, s azt mondtam neki, tisztelettel kérem, hogy helyezzenek el engem erről a gépről, mert rossz, és nem lehet rajta dolgozni, holott én nagyon szeretem a munkát, s bánt, hogy nem tudok produkálni.

— És mit szólt a nevelő úr?

— Semmit, lejött a műhelybe és megnézte, hogy valóban az-e a helyzet, amit mondtam, s amikor kiderült, hogy igazat beszéltem, szólt a művezetőnek, s fél óra múlva már egy új, egy másik gépen dolgoztam, s akkora örömmel, hogy aznap, egy műszak alatt két műszakra való munkát adtam ki a kezemből, s ma sem adom alább a száz százaléknál. Világéletemben hajtós ember voltam, szerettem dolgozni, munka nélkül el sem tudom képzelni az életem, kint is, és bent is életben tart a munka.

— Mi volt a foglalkozása kint?

— Kubikos voltam, egy nagyon jó brigád tagja, ma is szeretettel gondolok rájuk. A társaim műveltebb emberek voltak, mint én, de nem éreztették velem, úgy szóltak hozzám, mint egyenrangúhoz, s ez nekem nagyon jól esett.

— De hát ez természetes?

— Nem annyira, csak sokat beszélnek róla, más a gyakorlat és megint más az elmélet. Nekem akkor nem volt meg az iskolám, hányzor sírtam el magam, hogy megint meg kell kérnem valakit, hogy írjon vagy olvasson el helyettem valamit. Ma már erre nincs szükség, tudok írni-olvasni, s ezt a börtönnek köszönhetem. Azt, jutalmat kaptam a jó

tanulásomért. A tanárok is szeretnek, megbecsülnék, és ez nekem jólesik. Ha szabadulok, nem hagyom abba az iskolát, hanem be is fejezem, mind a nyolcat!

— A munkájáért kapott már elismerést?

— Igen, méghozzá nem is egyet, van három dicséretem, két jutalmam s lesz még több is, hiszen nem lazíthatok, nem szállhat a fejembe a dicsőség, mert hamar lerántják az embert a földre, ha nem vigyáz!

— Nagy a szigorúság?

— Csak amennyi kell, hiszen négy-öt száz ember nem élhet úgy, ahogy neki tetszik, rendnek kell lenni. Mert ahol nincs rend, ott semmi nincs. Ezen lehet vitatkozni, bár nem érdemes. A börtön nem azonos a kaszinóval, aki ezt tudomásul veszi, annak jó dolga van, mert nem követelnek tőlünk emberfeletti dolgokat, csak annyit, hogy tartsuk be a szabályokat, és dolgozzunk tisztességesen, amiért pénzt kapunk, s nem is akármennyit, hanem rendesen.

— Volt-e már összeütközése a felügyelettel?

— Nekem, miért lett volna, nem vagyok én olyan ember, hogy megbántsak valakit, aki nem ártott nekem, engem nem a bv. ítélte el, hanem a bíróság, arra sem haragszom, mert megérdemeltem amit kaptam, nem lehet egy panaszzavam sem. Ha letelik, s telljen minél hamarabb, akkor majd én szabom meg, hogy mit csináljak reggel és este, vagy netalántán éjszaka, de addig nekem mások parancsolnak, s ha megfogadom, csak nekem lesz jó, ki az, aki saját magának ellensége?

— Hányadik osztályt végzi?

— Most az ötödiket-hatodikát, jövőre megcélzom a hetediket, annak ellenére, hogy februárban, ha minden jól megy, kedvezményrel szabadulok, legalább meglesz az első félévem, s kint folytatom.

— Hogy-hogy ennnyire megszerette a tanulást, itt bent, s kint meg egyáltalán nem foglalkozott vele?

— A nevelő urak hatása ez, rábeszéltek, hogy iratkozzam be,ők majd segítenek, meg a tanárok is, nem lesz semmi baj, addig-addig biztattak, hogy ráálltam, s nem bántam meg.

— Nem foglalkozik még azzal a gondolattal, hogy mi lesz szabadulás után, hová megy dolgozni, s ott mit szólnak ahhoz, hogy honnan jön?

— Nincs gondom erre, ez először sem okozott problémát, mert én nem szoktam keltetni, megmondtam a társaimnak, gyerekek, én ösztintember vagyok, előbb-utóbb úgyis megtudjátok, hogy hol voltam, s még mielőtt valaki lopással vagy valami ilyesmivel megvádolna, itt a vádiratom, ezt és ezt tettem, ennyit kaptam érte. leültem, s most itt vagyok, akartok-e dolgozni velem, vagy sem? Mert nem szeretném, ha megindulna ellenem valamiféle suttogás, főleg akkor, ha eltűnik valami.

— És soha nem szóltak erről egy rossz szót sem?

— Nem, és most is visszavárnak. Akár itt, ott kint is jól dolgoztam, nem volt ellenem senkinek semmi kifogása, mint ahogy erre itt bent is vigyázok. Mondtam már, nekem kell a kedvezmény azért gyűjtöm a jutalmakat.

A. J.

Borotva és lélektan

Csete László huszonhárom éves, többször volt büntetve, legutóbb kétrendbeli rablásért. Nyolc általánost végzett, szakmája nincs, szülei közül csak az anyja él, azzal sem tart kapcsolatot.

— Vannak testvérei?

— Nincsenek, egyedüli gyerek vagyok.

— Most legutóbb mit rabolt el és kitől?

— Nem sokat, csak egy órát.

— Kitől és hogyan?

— Azt hiszem, egyetemista volt az illető, kirántottam a borotvát és azt mondtam, hogy elvágom a torkát, ha nem ad pénzt. Mivel pénze nem volt, elfogadtam az órát is.

— És elvágta volna a torkát?

— Dehogyan, tudja, ez nem más, mint lélektani ráhatás. Szó nélkül ideadtam, nem kellett sokat magyaráznom.

— És mit csinált az órával?

— Eladtam, kaptam érte pár száz forintot, s megittuk.

— Ezek szerint nem egyedül volt?

— Nem, mindkét esetben büntársam is volt.

— Résegek voltak?

— Igen, különben nem csinálna az ember ilyen marhaságot. Eléggé be voltunk szeszelve, a pénzünk elfogyott, kellett volna új pia, s szerztünk pénzt, hogy tovább ihassunk.

— Milyen ítéletet kapott?

— Három év börtönt.

— Volt már fenytű?

— Nem is egyszer!

— Emlékszik rá, hogy melyiket mikor kapta?

— Nem mindegyikre, de néhányra igen.

— Például...

— Amikor — előzetesként — a Markóban voltam, s nem volt kedvem ücsörögni, hanem végigfeküdtem az

ágyon, meglátta az őr, megfenyített 10 napra...

— Tudta, hogy nem szabad az ágyon fekvődni nap-pal?

— Hogyne tudtam volna.

— És mégis megtette?

— Miért ne, nem szoktam engedélyt kérni ahhoz, amirehhez kedvem szottyan, elfáradtam, hát ledőltem az ágyra, kaptam érte tíz nap magán-elzárást, na és?!

— S a második?

— Eliteltárs bántalmazása.

— Miért?

— Már pontosan nem emlékszem rá, hogy miért, de ha megvertem, biztosan megvolt rá az okom.

— Láttá valaki még magukon kívül az esetet?

— Igen, az őrk szeme látára vertem meg, meg is sérült a szemén és az arcán.

— Ismét fenytűs lett a dolog vége?

— Húsz napot adtak.

— És ez alatt az idő alatt nem gondolkodott el azon, hogy végül is, akik magával együtt börtönben vannak, sorstársak, segíteni kell és nem bántani őket.

— Egyáltalán nem foglalkoztam velük, ha úgy láttam, hogy valaki megérdemli, meg is adtam neki, ami szükséges.

— Ezek szerint később is verte társait?

— Igen, volt négy-öt baltám, vagy nem is tudom, hogy mennyi. A lényeg az, hogy az egyiket nagyon csúnyán elkaptam, tárgyalás lett belőle, nagy ügy kavartott és komoly büntetést kaptam volna, ha a sértett ki nem jelent, hogy nem kívánja megbüntetésemet. Ez, el kell ismernem, rendes dolog volt tőle. Nos, ennek ellenére megérdemelte, amit kapott.

— De mégis miért?

— Egyszerű, ezek a szerencsétlen flótások, állandóan kifárkáltak az őrközhöz, a felügyelethez és elszuttogták

Füvesített sétaudvar

A legtöbb intézet állandó gondokkal küzd amiatt, hogy nincs megfelelő sporttelepe. Meg kell elégednie, akár tetszik neki, akár nem, a kisebb-nagyobb sétaudvarral.

A nyíregyháziak is ebben a cipőben járnak, öneikik sincs eszményi terepük a testedzéshez. Természetesen nem nyugodtak bele, azon törték a fejüket, hogyan lehetne a szükségéből erényt kovácsolni. S megszületett az ötlet: füvesítsék az udvart, s ezen a füves „pályán” rendezzék ezentúl a focibajnokságot, a kosár- és a kézilabdatornát! Az oldalfalakra kosarat helyeztek s készen volt a pálya, lehetett játszani. Mindez egy „kicsit” több munkát takar, mint ahogy így egyszerűen elmondjuk, de megérte, hiszen ma már, ha lassan is, de előbb-utóbb csak megjön a jó idő.

Az intézet vezetői azzal is törődtek, hogy mindenkinek legyen tornacipője, megvásárolták, akárcsak a mezt és a nadrágot, ez utóbbitak igény szerint.

Mindez megint csak azt bizonyítja, hogy a sportolás sok embert érdekel, s ezeknek az igényeire érdemes odafigyelni. Hiszen a sport nem öncél, annál sokkal több, azokon a helyeken, ahol rendszeres testedzés folyik, ott nagyobb a fegyelem, kevesebb a rendzavarás, az emberek a játék hevében még arról is megfeledkeznek, hogy telik az idő.

Ha már az időnél és az időtöltésnél tartunk, meg kell említenünk, hogy vannak olyan intézetek, ahol kötelezően írják elő a szabadbani tartózkodást, a mozgást, vagy ha úgy tetszik, csupán a levegőzést, a napozást. Érdekes, hogy ez a kezdeményezés nem mindenkinél aratott sikert, főleg amiatt, hogy a pályákon nem lehet dohányozni! Sokan sérelmezték ezt, pedig örülniük kellett volna, hiszen az intézetben belül mindenütt dohányozhatnak, legyen végre egy olyan hely is, ahol nem száll a cigarettafüst.

Minél nagyobb figyelmet szentelnek az intézet vezetői a sportnak, annál jobb lesz annak technikai ellátottsága is. Régebben nem is gondoltak arra, hogy valaha teljes felszereléssel futnak ki a csapatok a pályára, hogy lesz asztalitenisz-útó, labda stb., s ez lesz a természetes, mint ahogy ma már mindenütt az. És ez nemcsak pénzkérdés, bár az is, hanem szemlélet kérdése.

Mindenki számára egyre több lesz a szabad idő. A szabad szombatok megléte is arra serkenti az emberek többségét, hogy minél jobban kihasználják a nyarat, azokat a hónapokat, amikor még kint lehetnek a szabad ég alatt. Mert nyáron, a legforróbb napokon sem feledkezhetünk el arról a pusztá tényről, hogy megjön a tél is...

A. J.

nekik a maguk kis mondandóját, azt hitték, mert minden besúgó azt hiszi, hogy akkor jobb lesz, ha beköpi a társait, pedig nekik nem származott belőle semmi előny, de ha már megszokták, csinálták. Nem szeretem az ilyen embereket, nem is tartom annak őket, s úgy is bánok velük...

— Más jellegű fegyelmi je nem volt?

— Azt hiszem, akadt még néhány más, például tisztelenség, szemtelenség stb.

— Olyan nehéz fegyelmezettnek lenni?

— Hát, ahogy vesszük. Azt mindenesetre nem nyelem le, ha bárki is azt mondja nekem, akár suttogva, akár kiabálva, hogy — hülye! Visszamondom bárkinek! Velem ne keckeckedjen senki, nem vagyok senkinek a játszópajtása. S ehhez tarisák magukat.

— Nem bánja, hogy ezzel a magatartással eljuttassa a kedvezményt?

— Nem! Mi az a kilenc hónap a belső függetlenséghez képest?!

A. J.

NEHÉZ IDŐK

Rabszállító autó vitt bennünket tovább, a börtönig.

Én a harmadik emeletre kerültem, négyesemélyes zárkába, egy szimuláns életfogytigossal. A másik két lakó éppen valami munkán volt, amikor beraktak bennünket.

Ez hát a valódi börtön! Csak tudnám: hol vagyunk? Az életfogytigos sem ismerte a helyet, ehhez még nem volt szerencséje.

Az ablakon itt is rács. Négyesgözü udvarra láttam, amelyet háromemeletes épületek zártak be. Távolság fal szeges drótkerítéssel. Valahol fegyőrök: gyakorlatozhattak mert vezényszó hallatszott. káromkodás és bakancsok ütemes csattanása a kövezeten.

A zárka másik két lakója egyszerre érkezett. Két fiatal ember.

— Huhú új vendégek! Legyenek üdvözlölve, uraim!

Az egyiknek fekete haja volt. Szelesen vigyorgott.

— Pénzes Tamás vagyok! A nevem azonban ne tévessze meg az urakat, mert egyébként csóró, mint a börtön egere... Ez pedig... mutatott a társára — miszter Józsué, a zsebesek lebukott királya, csikkispecialista... Felség, nyújtsa a praciáját!

Mi is bemutatkoztunk, aztán megkérdeztem, hol is vagyunk tulajdonképpen.

— Ó, hát a legelőkelőbb fegyintézetű panzió vendége. szór... — mókázott Pénzes Tamás. Alapítva 1755-ben, mint a magyar nemes ifjak nevelőintézete. 1800 táján első Ferenc király kegyes lélektől és a napi adag purgától hajtva a Ludovika-akadémiának ajándékozta... A Ludovika urai azonban hálátlan dőznők, mert eladták az épületet Nádasdy Ferenc püspöknek, aki 1855-ben, könnyes hála és kézsók érte, fegyintézeté avatta! Segítségül még csak annyit, hogy kereken nyolcszáz fős a panziónk... Nos, melyik panzió ez, szór?

— Nem tudtuk. Én azt se, mi az a panzió.

— Álljanak fel, uraim! Ezt a nevet csak állva szabad ki-ejteni; a váci királyi országos fegyintézet.

Szóval: Vác. A leghírhedtebb fegyház az országban. Ide kerültem!

— És honnan tudja, mind-ezeket?

— Hja, kérem, engem mindig érdekelték a szállásadók. Kaphatnék egy cigarettát az idegenvezetésért?

Mondtam, hogy én nem élek vele. De a szimulánsnak dőznija is van, papírja is.

Ebből a Pénzes Tamásból különben soha ki nem fogyott a jókedv. Még aznap este, mindnyájunk okulására elmesélte, hogyan rugta össze a patkót a törvénnel.

— Egy szombat este egy úrihölgyhöz indultam, ahogy egy Pénzeshez illik. A barátom adta a címet, és azt mondta: ilyen tiszta helyen még nem járt. Megyek oda a kapuhoz, nézem a címet: stimmel. Kopogok. Semmi válasz. Megint kopogok. Egyszer csak nyílik a kapu, és egy megnyerő, fehérképzű úr néz ki rajta: mi tetszik? Mondom: be szeretnék menni, szór. Valami jó kiadás, különleges asszonyt keresek. Ő azt mondja, van itt, hogyne lenne. Jöjjön csak beljebb. Tizenhattól ötvenévesig bármilyen elkötelezett uraknak. Megörültem, hü, mondom, ez klassz!

— És most itt vagyok.

Téhetetlenül tártá szét a karját, és csúfondáros fintort vágott hozzá.

— Miért, mi történt?

— Szűzmáriám, de nagy balhét fogtam ki! Képzeld: egy igazi úri családhoz kopogtattam be, ahol a férj nyitott ajtót. Rosszul írtam fel a címet. Összeverekedtünk. Ő alaposan belémrúdosott, én meg egy valódi ólomkristály vázával úgy hókón találtam nyomni, hogy két hétig másként a túlvilág és a Bimbó út között... A vázát természetesen elhoztam, emlékül...

A bíróság, persze, nem méltányolta, miért is méltányolta volna, hogy én szeretem az

emlékeket. Meg az úr! nőket. Aztán rám nyomott négy év két hónapot. Fegyházi panzióban való letöltésre.

A társa: Józsué, valóban zsebes volt. Tizenkilenc rendbeli zsebmetszésért, visszaesőként háromévi fegyházat kapott.

— De én nem töltöttem ki... Nekem valahogy le kell lépni innen... — hajtogatta.

Pénzes Tamás röhögött.

Persze, felség. Holnap megnyílik az ég, az angyalok leeresztenek egy lajtorját: méltóztatassék parancsolni, át-sétálni a kerítésen. A fal túl-só végén maga a belügyminiszter ökegyelmessége vár egy autóban, hogy bocsánat felség, de engedje, hogy én magam megszöktessem... Hülye!

Józsué elengedte a füle mellett az élcelődést, és újra azt mondta.

— Én lelépek innen!

Éreztem a hangjából: valóban gondolja, hogy megszökik.

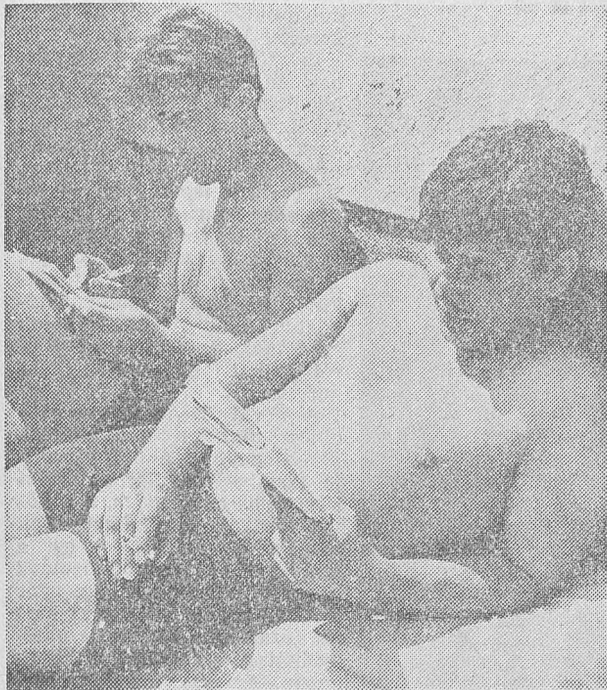
Én is elmondtam aprólékosan az én ügyemet, mire vigasztaltak: ne féljek, ez nulla. Rám mérnek egy-két hónapot, aztán alászoalja. A családot sajnálták, amiből mindjárt láttam, hogy szívük is van egyes raboknak, nemcsak büntetett előéletük.

Aztán megkezdődött a börtönélet. Minden nap ugyanaz: Ébresztő, mosdás, reggeli, ebéd, vacsora, takarodó.

Pénzes és Józsuét sűrűn vitték házimunkára. Olyankor mindig valamilyen hírral jöttek vissza. Egyszer például azzal, hogy az életfogytigos is, meg engem is tulajdonképpen a budapesti Gyűjtőfog-

TÖKÖL

PIHENNI JÓ!

A fiatalokrák intézetének művelődési házában Amanda Lear a legújabb slágert énekli. Rekedtes, bűgő hangja betölti a teret. A sztereó magnófonon körbejár a szalag, új és közismert dallamok követik egymást.

A konyhában az egyik fiú hozzáértő mozdulatokkal rakja össze a kávéfőzőt, s néhány perc múlva a villanytűzhely környékét betölti a saját főzésű kávé csalogató és kellemes illata. Néhány méterrel arrébb, a hűtőszekrényben felvágott, párizsi, kolbász, tej, kóla áll példás rendben. A fiúk jókedvűen, egymást ugratva szeleteik a kenyeret, készílik a tízórait. A szépen megterített asztalt körülül a pihenőidőjüket töltő fiatalok.

Esznek jóízűen. Bőséges a választékuk. Még az évi pihenőidő megkezdése előtt, az intézet üzemében személyenként háromszázötven forintért soron kívül, tetszés szerint bevásárolhattak. Tudják, érzik, a közös előkészületek után együtt még a falat is jóízűbb!

Amikor aztán kiderül az ég, s fölragyog a néha bágyultan sütő nap, rövidnadrágra vetkőznek, s kiütnék napozni, olvasgatni, kereszt-rejtvényt fejteni.

Az egyik közeli padon az intézet házi zenekara próbál, s néhány pillanat múlva a fiúk rögtönzött kis műsort adnak elő.

A tornaterem a testedzés jövedvétel, zsivajától hangos. Útik a kaucuklabdát, az erőküket, izmukat fejleszteni akarók súlyt emelnek, a korszerű testedző felszereléseken kondicionáló, erősítő gyakorlatokat végeznek.

Hat nap pihenőidő! A fel-frissülést, a kikapcsolódást szolgálja.

A fiatalokrák — életkori sajátosságaikból fakadóan is — különleges helyzetben vannak. Természetes tehát, hogy az elhelyezésük, a velük való mindennapi foglalkozás is sok tekintetben — eltérő.

De beszéljenek a fényképek önmagukért! — ZIMM —

háza kellett volna szállítani, csak ott most valami átalakítás van, ezért szétszórta az országban az ottaniak egy részét, meg az odakerülő foglyokat.

Egyik nap azt hallották, hogy tárgyalások folytak a magyar és a megfélemlített csehszlovák kormány között, odatartozó területek visszaidása tárgyában, de eredménytelenül. Pár nap múlva jött a hír hogy német—olasz döntőbíróság lesz Bécsben és visszakerül hozzánk a Felvidék. Hittem is nem is. Arról nem szóltak a hírek, hogy ha a Felvidék visszafér, akkor az urak hazabocsáttatják a börtönből azokat, akiket ők vagy az ő világuk nyomora juttatott a cellákba.

Józsué nap nap után újabb szokási tervet eszelt ki magának. Utóbb már a képzelődést is valóságnak vette. Dühös éhséggel várta a csodát, amelytől talán majd leomlanak a falak, és kinyílnak a rácsok, de az egész csak percekig tartott. Aztán mint akit legyőztek újra visszatért a valóságba, és csak ült, ült s nézett szótlanul, valahová a semmi-be.

Egyik nap Ferdinándot, az életfogytigost noszogatták: szokjenek meg együtt.

Az nyugtatgatni próbálta, ő már tudomásul vette, hogy legjobb esetben is húsz évet rács mögött tölti el, különben is reménytelen a kísérletezés.

— És ha kitör a háború, legalább itt túléled, te marha! Mert kitör, előbb-utóbb. Azt hiszed Hitler kollégának elég lesz Csehszlovákia?! Aztán meg az a helyzet, barátom — magyarázta —, hogy a nagyobb börtönök rém szigo-

rúak. Pedig téged is ilyen helyre szállítanak végül. Ott harminc percenként számolják a népet, még el sem tudsz rejtőzni. Sőt: egy mozdulatot sem tehetsz észrevétlenül.

— De azért szoktek már meg a legszigorúbb síttról is! — erősködött Józsué.

— Csakhogy nem jutottak messzire, mert elkapták őket. Nagyon vigyázni kell barátom az ábrára! Nemcsak azon kell spekulálni, hogyan lépsz olajra, hanem azon is, mi lesz azután? Kintől is kell valaki, akivel összedolgozik az ember. Van valakid, akire számíthatsz?

— Senkim.

— Akkor tégy le róla. Gondolj bele, öregem. Kaptál néhány évet. Ahhoz, hogy egyáltalán reményed lehessen a sikeres szokéshez, több évi helyzetismeret szükséges... Nos, mondjuk mindezek után pokoli szerencsével ájtatsz a falon. Mihez kezdsz rabruhában, egy vas nélkül? Burkolnál, de nincs mit. Menekülnél, de csak a két lábad van. Ma, az autók korszakában!... Ki vezénylik a rendőrséget, a katonaságot, bemondják a rádióban, elzárják az utakat, ellenőrzik a vonatokat, felhívják a vadászok figyelmét, hogy puskával őrizték a falvak hátráit! Reménytelen ügy!

Úgy láttam: Józsuét nem sikerült meggyőznie.

Vitáik engem is gondolkodóba ejtettek. Jól van, egy-két hónap, mondják. azt még csak kibírom valahogy. Bár már így is az örület környékez. Reggel, ha előzőleg azt álmodom, hogy otthon vagyok, s itt fölbredek a zajra, sírás fojtogat. Miért is kerültem én ide? Ilyenkor

bennem is mocorgott valami: meg kellene szökni. De ha olyan aljasak lesznek, és hosszabb időre ítélnék, mint amennyit a társaim jósólnak, akkor mindenképpen. De hogyan és hová? Kinek a segítségével? És utána mihez kezdek?

Nap közben néha, valahonnan az udvar felől, a rácson át behallatszott a rádió. Akkor zajlott éppen az örmármoros felvidéki bevonulás. Hitler Csehszlovákiát tízóraizott, Horthy is odaült az asztalhoz, falatozni. Csak nem Hitler kínálta a jó falatokból, hanem ő kérdezte a náci urát: „Kérsz egy-két katonát?”

Az étvágy nőtt, de az „ebéd” — mindenki sejtette —, még csak ezután következett. Igaza van Ferdinándnak. Ilyenkor még jobb talán itt, ahol vagyunk. Ámbár, a zsold mégiscsak néhány pengő. Aból jutna talán az asszony-nak is pár fillér.

Múltak a napok, rettenetes egyformaságban. Odakint hosszúszerű ősi eső hullott, november irtunk. Már hatodik hete múlt, hogy értem jöttem a csendőrök. A türelmetlenség egyre inkább belémköltözött, és magamban mind többet rágódtam a sorsomon. Az éjszaka volt a legrosszabb. Álmomban otthon jártam, másszor meg azt álmodtam, hogy megfojtom az intézőt. Olyankor csuromvize-sen ébredtem, és alig vártam, hogy reggel legyen.

Egy ilyen éjszaka után ketten voltunk a zárkában az életfogytigossal.

— Kérdezhetek valamit? — szóltam hozzá. Bizalmatlanul nézett rám. — Megbántad? — kérdeztem.

— Mit?
— Tudod te.
— Miért érdekel?
— Mert... mert én is ölhettem volna... Éppúgy, mint te...

— Hagyd abba, mert rögeszmédé válik. Megbántam? ... Miért? A kutya megbánja, ha megarap valakit?... Tudod mit? Nem bántam meg. Nem én... Az a nő százszorosan rászolgált a halálra. Azt, persze, megbántam, hogy hagytam magam elfogatni. De akkor még tapasztalatlan voltam... Ma máshogy csinálnám... Mert a nőnél aljasabb állat nincs a világon...

Ezt nem értettem.

Két nap múlva Józsuét elvitték a zárkából.

Pénzes Tamás szerint egy másikba, az első emeletre. Hogy miért, ki tudja? A smaszerek lelkivilága kiismerhetetlen.

Ugyanaznap az életfogytigos nagy patáliát csapott az ebédnél. A szokásos bablevés volt, a tetején azonban kukacok lebegtek. Az életfogytigos hívta a felügyelőt, de az nem akart tudomást venni a kukacokról. Erre a felügyelő-tiszthez kérte magát.

— Kukacok? — álmélkodott a tiszt. — Még, hogy kukacok vannak a levesben? Kérem, az orvos köteles időnként a konyhában megjelenni, és kifogásait vagy észrevételeit intézkedés végett az igazgatóságnak jelenteni. Mivel ilyen jelentést az orvos nem tett, elítélt maga hazudik!

A kísérő törzsőrmesterhez fordult.

— Törzsőrmester, maga is észlelte, hogy kukacok vannak a levesben?

— Nem, felügyelőtisztt úr. Az ételben egyáltalán nincsenek kukacok.

— Pedig akkorak, mint a földigiliszták... Horgászni lehetne velük.

A felügyelőtisztt felemelte a hangját.

— Ne szellemeskedjen és ne akarja meghazudtolni a törzsőrmester urat, ő igenis ügyel az ételkészítés, az étkezés rendjére és fegyelme-re.

Erre az életfogytigos megjegyezte.

— A rend és fegyelem is más, és az is más, hogy kukacos a bablevés. Tessék gondoskodni róla, hogy megjavítsák a kosztot, különben a felügyelő bíró úrhoz fordulok.

— A tiszt ordított.

— Fogja be a száját! Tudjuk magáról, hogy milyen fegyelmezetlen, szemtelen alak. Már tizenkétszer volt fenytve.

— Mi köze a fenytéseimnek ahhoz, hogy kukacok vannak a levesben?

A tiszt most má: üvöltött.

— Hazudik, rágalmaz, és fel akarja forgatni a börtön rendjét. Ezért külön fegyelmit kap!

A fegyelmi fenytés végrehajtására azonban már nem volt idő.

Másnap délután a börtön viszonylagos csendjét két puskalövés verte fel. Az ablakhoz rohantunk, de nem láttunk semmit. A folyosón izgatott lötés-futás, vezényszavak. Azt gyanítottuk: vagy lázadás, vagy valaki meg akart szökni. Eltalálták? Meghalt? Él?

N. I.

(Folytatása következik.)

Vizsgák előtt

Intézetünkben most először, az 1979—80-as tanévben indult meg a gimnáziumi oktatás. Szűk keretek között ugyan, de a lehetőségek kihasználásával már az év végi vizsgákra készülődünk. A gimnáziumba jelentkezők száma nyolcvan körül volt, de csak huszonhétnek adódott lehetőség a tanulásra. Köztudott az a tény, hogy kevés a helyiség, mert száznál is több az általános iskolát végző elítéltek száma. A gimnázium huszonhét lelkes tanulója átlagban a közepesnél valamivel jobb eredményt ért el. Nem is olyan nehéz ez, mint ahogy azt a kezdetektől képzeltük! Vannak ugyan elítéltek, akik nem látják a tanulás hasznosságát, de egy-két közös összejövetel, az egyéni tanulás, amire minden héten alkalom nyílik, meghozza az eredményt, mert ezekben az elítéltekben is pislákol az akarat, a tudni vágyás. Az igazság az, hogy minden két hétben tíz órát foglalkoznak velünk a tanárok, a többi időt magunknak kell beosztani a tanulásra. Bizony, van köztünk olyan elítélt is, aki a nyolcadik évet tölti már. A kialakult életrendjét lényegesen meg kellett változtatnia ahhoz, hogy tanuljon. Sokat jelentett a tanulmányi szabadság, és a közös munka. Az együttes tanulás, úgy érzem, meghozza majd a gyümölcsét.

Ország János
Sátoraljaújhely

A Budafoki Szesz- és Élesztőgyár a XXII. kerület régebben alapított üzemei közé tartozik. Bizonyára sok érdekes történetet lehetne felsorolni a gyár múltjáról, de a Heti Híradó munkatársai többnyire nem a különleges ipartörténeti kutatásért indulnak el, amikor egy gyárba vagy üzembe látogatnak. A budafoki szeszgyár egyike azoknak az üzemeknek, amelyek 5-6 éve rendszeresen, szervezeten fogadnak börtönből szabadulókat munkára. Mostani látogatásunk egyik oka is az volt, hogy beszéljünk több éves ilyen jellegű tapasztalatukról, másrészt pedig szívesen tettünk eleget — Sorok Miklós

Jelentkezési feltételek

— Évente mintegy ötven személy kéri felvételét a gyárba. Többnyire már szabadulás előtt, az intézetből jelentkeznek, de vannak olyanok is, akiket a hivatásos pártfogók irányítanak hozzánk, a szabadulásukat követően. Minden levélre válaszolunk, mindenkit fogadunk, aki becsületesen akar dolgozni.

— *Előfordult, hogy nemleges választ adnak valakinek?*

— Csak abban az esetben, ha a jelentkezőnek olyan szakmája van, amelyben mi nem tudjuk foglalkoztatni és ragaszkodik hozzá, hogy ő a saját szakmájában kíván dolgozni. A szabadulás előtt állók többsége kéri a munkásszálláson való elhelyezését, megesik, hogy a munkásszálláson éppen akkor nincs hely, s van, aki ehhez köti munkavállalási feltételeit; ilyen esetben ugyancsak nemleges a válaszunk.

— *A szakképzettséggel rendelkezők közül kik számítanak a felvételre?*

— A gyárunk alapvetően két tevékenységet folytat: az élelmiszeripar számára élesztőt és szeszt gyártunk, de készítenk takarmányélesztőt a mezőgazdaság számára, amit az állattenyésztésben használnak fel, és gyártunk szeszt ipari célra is. A másik tevékenységünk az energiatermelés. Van egy hőerőműünk, amely részben saját felhasználásra, másrészt a kooperációs partnereink számára szolgáltató hőenergiát itt, Budafokon.

Ezt a kettős tevékenységet figyelembe véve szükségünk van lakatosokra, csőszerekre, rézművesekre és természetesen segédmunkásokra. Akit szakképzettség nélkül veszünk fel és úgy látjuk, hogy megállják a helyüket, s remény van az ittmaradásukra, azok számára szorgalmazzuk a szakmatanulást. Rendszeresen vannak kazánfűtői, kazánkezelői, vizlágyítói és targoncavezetői tanfolyamaink.

A gépeink, termelőberendezéseink a legmodernebbek, a nyolc általános iskolai végzettség alapkövetelmény a felvételnél. Támogatjuk azokat is, akik a középszintű végzettség megszerzését tűzték ki célul.

— *Mi a tapasztalatuk, hogyan illeszkednek be azok,*

Munkalehetőség szabadulóknak

„Látogassanak el hozzánk!”

és Galamb Péter meghívásának, akik fél éve szabadultak és itt vállaltak munkát.

Először a személyzeti és munkaügyi vezetővel találkoztam: mindketten évek óta foglalkoznak a börtönből elbocsátottak munkába állításával, további életútjuk egyengetésével. Kérdéseimre ők válaszolnak.

akik a börtönből szabadulás után vállaltak munkát?

— Akik valóban új életformát akarnak kezdeni, azoknak minden támogatást és segítséget megadunk. Nálunk mindenki tiszta lappal indul, amikor a munkát felvette. Ettől kezdve a munkája, emberi magatartása szerint ítélik meg, ennek megfelelően segítjük további törekvéseiben. Persze ezzel nem azt akarom mondani, hogy mindenki itt maradt eddig, de vannak e téren kiváló példák.

A mi bevált módszerünk a nyílt és őszinte légkör. Ezeket az embereket olyan munkakollektívákba, brigádokba helyezzük, amelyek tagjai megértéssel és segíteni akarással fogadják őket. Nem emlegetjük, hogy ki volt és mit vétett, de alkalmasint ez titkot sem képez, mert letöltötte a büntetését, s ez nem lehet a továbbiakban hátrányos helyzet és állapot.

— *Milyenek a munkavállalási feltételek?*

— A gyár, jellegénél fogva, csak férfi munkaerőt foglal-

Kellemes környezetben van a munkásszállás

koztat. Számukra — igényük szerint — többnyire munkásszállón is tudunk helyet biztosítani.

Az üzemek egy, két és három műszakban termelnek. A hőerőmű és a szeszüzde folyamatosan üzemben termel, az itt dolgozók az úgynevezett hat plusz kettes rendszerben dolgoznak. Ez azt jelenti, hogy aki ilyen időbeosztásban dolgozik, hat folyamatos munkanap után két szabadnapot kap.

Meghívóink

Az alapos tájékoztató után felkerestem meghívóinkat a munkásszálláson. A szálló szemben van a gyárkapuval, az utca másik oldalán. Valójában egy hosszú faházor, előtte zöldellő füves tér, lombjait bontogató fák. A kis különálló szobák világosak, két-három ágy, szekrények, székek, asztalok teszik kényelmessé.

Először Sorok Miklóshoz kopogtatok be, azután hamarosan előkerül társa, Galamb Péter is. Szabadkozom a múltjukra célozgatva: nem illik az ilyesmit firtatni — vélem magamban. Ők azután felbátorítanak: nem pecsétes titok az, ami velük történt, kérdezzek, sőt, írjak meg belátásom szerint bármit, amit a mások okulására jónak talállok. Ettől kezdve feszületlenül, derűs légkörben folytatjuk a beszélgetést. Kettőjük jó és rossz sorsában sok a közös vonás: egy napon szabadultak, egy napon jöttek a gyárba, sokáig egy gépen, egymást váltva dolgoztak. A magán-

Sorok Miklós és Galamb Péter a munkásszálló szobájában lapunk munkatársával a szabadulás utáni életük alakulásáról beszélget

nal irtunk egy kérvényt a bíróságnak, rövid idő múlva engedélyezték a munkahelyváltást. Péterrel itt találkoztam a felvételi irodában, hamar kiderült, hogy sorstársak vagyunk. Elmondta, hogy neki elég volt a börtönből, rendszeresen akar élni és dolgozni ezentúl. Én is mondtam, hogy nekem is ilyen gondolataim vannak, nem szeretnék többé visszajutni.

kezelő vagyok, három műszakban dolgozom, Miklós pedig a szeszfinomítóban, folyamatos műszakban. Itt még nagyobb figyelemre van szükség, nagyobb az egyéni felelősségünk is. Teljesen önállóan kell dolgozni, egész műszakban. Igaz: mind a ketten két forint órabéremlést kaptunk. Nekem ez nagyon sokat jelent, mert komoly fizetési kötelezettségeim vannak.

Sorok Miklós közben oda szól egyik fiatal szobatársának: figyelmezteti, készüljön fel, mert mennie kell dolgozni. Aztán hozzátesszi:

— Látja, ilyen a szálló légköre. Akik szobatársak, barátok, munkatársak vagyunk, figyelmeztetjük egymást. A munkából még egyikünk sem késétt el.

— *Mivel töltik a szabadidejüket?*

— *A szabadidőnket?* — néznek mosolyogva egymásra. — Van a szálló társalgójában televízió, azt szoktuk esténként nézni, ha nem vagyunk műszakban — válaszol Sorok Miklós. — Van lehetőség plusz műszak vállalására, és mindketten visszajárunk az első munkahelyünkre a takarmányélesztő-száritóba dolgozni. Péternek már ebben a hónapban tíz túlműszakja van. Én, ha az időm engedi, tanulmányozom az új munkahelyem gépeinek műszaki leírásait, mert két hét múlva ismét kezelői vizsgát kell tennem. Ha még marad időnk, elmegyünk a gomba-tenyésztőkhöz alkalmi munkára, azok is jól megfizetik a nekik dolgozókat.

Akkoriban hoztak a gyárba egy holland élesztőszáritó gépet, éppen beszerelték és indult a próbaüzeme, erre osztottak be bennünket kezelőnek.

— *Könnyen megtanulták a gép kezelését?*

— Nem volt egyszerű dolog, elég bonyolult masina. Este lehoztuk a műszaki leírását ide a szállóra és napokon át tanulmányoztuk szabadidőnkben. A gyáriknak gondot okozott a beindítás, mert korábban ilyen gép még nem volt itt. Mi a lehető legnagyobb igyekezettel sajátítottuk el a tennivalókat, gondoltuk, most lesz alkalom a bizonyításra is. A munkahelyi vezetőink, a tmk-szerelők mindent megtettek, hogy mihamarabb megtanuljuk a gép kezelését, folyamatos üzemeltetését. Ekkor éreztük azt is, hogy nagyon jó emberi közösségbe kerültünk, az együttes küzdelem egyéve kovácsolt minket. Sikeresen letettük a kezelői vizsgát, s megindult a folyamatos termelés. Dicsértek bennünket a jó munkáért, de feszült kíváncsisággal figyelték: na, vajon mi lesz ezekből?

Galamb Péter Sopronkőhidéről szabadult, két év után szigorított őrizetből. Bent a szövőgyár főmeósa volt, igen jó véleményt kapott az ottani munkájáról, magatartásáról.

— Úgy érzem — veszi át a szót —, a próbatétel sikerült mindkettőnknek. Az igyekezetünk nem volt hiábavaló. Márciusban más munkahelyre kerültünk: én szeparátor-

— *Érdekes volt változtatni tehát a régi életformán?*

— Igen jó érzés az emberek, a munkatársaink, a főnökeink megbecsülése — folytatja Sorok Miklós. — Vannak néha váratlan, kellemes meglepetések is. Nekem például jelentkezői kötelezettségem volt a kerületi rendőrkapitányságon. Egyik alkalommal délelőtti műszakban dolgoztam. Mondta a művezetőm, hogy bent kellene maradni, mert a váltótárs nem jön be. Én maradtam — közöltem —, de a rendőrségre kell mennem. Ez volt a második az idejövetelem után. Erre a főnököm elment, telefonált, aztán visszajött és azt mondta, hogy nem kell bemennem, megbeszélte az illetékes rendőrtisztval. Később szóltak, hogy fel vagyok mentve a jelentkezési kötelezettség alól. Véleményt kértek a munkámról, a magatartásomról és annak alapján döntöttek így.

Mindezt azért mondtam el, mert bent szóbeszéd volt, hogy majd a rendőrség... majd a pártfogó... stb. Többen is vannak itt hasonló helyzetűek; aki jól viselkedik, jól dolgozik, annak nincs mitől tartania.

— Nézzé, a bizalom, amit itt megélegettek nekünk, bátorította az akaratunkat — mondja Galamb Péter. — Vannak itt mások is olyanok, mint mi. Ők már hosszabb időt itt töltöttek, és megállták a helyüket. Akadnak azután olyanok, akiknek ez sem jó, másról várnának mindent, azok nem sokáig maradnak.

Munka közben

Beszélgetnénk még sok mindről, de gyorsan múlik az idő, visszamegyünk a gyárba, s megnézzük, ki hol dolgozik. Mindketten megmutatják a gépeket, berendezéseket, ame-

lyeket kezeltek, illetve jelenleg kezelnek. Itt csatlakozik hozzánk a művezető, akivel így beszélgethetünk.

— Az itt maradó szabadultak általában jól beilleszked-

nek az itteni munkakollektívába — mondja. — Mind magatartásban, mind a munkához való hozzáállásban Sorok Miklós és Galamb Péter kiemelkedik közülük is. Az új gép kezelésének elsajátításában főlőmúltak még a régi dolgozóinkat is, olyan igyekezettel láttak hozzá.

Így történt azután, hogy át-helyeztük mindkettőjüket más, felelősségteljesebb munkakörbe. Ez részben a keresetükben, másrészt a munkakörülményeikben jelentett változást. Négy ilyen lépcső van — tehát négy rangsorolt munkakör —, ahová bizonyos ismeretek elsajátítása után el lehet jutni. A javukra írjuk, hogy szó nélkül megoldottak minden feladatot, mindig lehetett rájuk számítani, ha éppen a szállóról kellett behívni őket, akkor is.

A rövid üzemlátogatás után elköszönünk a művezetőtől, visszamegyünk a munkásszálló társalgójába. Sorok Miklós kávéhoz az asztalra, s a kávé kortyolgatva beszélgetünk tovább. Elmondják, hogy a szállóért 135 forintot fizetnek havonta, étkezni pedig a gyár ebédlőjében szoktak. Aki szeret főzni, az a szállón is elkészítheti a vacsoráját a konyhában. Az általános közösségi szabályokon túl a munkán kívüli idejét mindenki úgy tölti, ahogyan akarja.

Időközben egy fiatalember lép a társalgóba, bemutatkozik: Stajner Györgynek hívják. A kezében levő tálat, amelyben frissen sült halszeletek vannak, az asztalra teszi, s kínálja a társaságot. Amíg szálkazzuk a halat, elmondja, hogy ő Szegedről szabadult, szintén negyed kedvezménytel. Ő a melaszűrítőben dolgozik, három műszakban. Nemrég kisebb műtéten esett át, és most betegálmányban van. Ha jó az idő, kiballag a Dunára, és horgász, annak köszönhető az alkalmi ebéd is. Nem sokáig lakik a szállón, mert megismerkedett egy budafoki lánnyal, akit hamarosan feleségül vesz. Leendő felesége az Orvostudományi Egyetemen tanul majd tovább, s a családeltartás gondjait Stajner György vállalja.

Sok-sok élményt, személyes tapasztalatot leírhatnék még, de csak a leglényegesebb mozzanatokat próbáltam kiemelni. Nem másokon, hanem saját magunkon múlt, hogy megtalálták számításait a börtönből töltött évek után. A munkahelyi vezetőktől és a munkatársaktól megkapják ugyan a segítséget, de nem pátyolgatott, dédelgetett emberek, maguk is mindent megtesznek azért, hogy a társadalom hasznos tagjaivá váljanak. Teljes értékű, kiegyensúlyozott embereknek érzik magukat. Élték ugyan a lehetőséggel, amit felkínáltak számukra, de azt is tudják, hogy kötelezettségeik vannak, mint bárki másnak, aki becsületesen akar élni, dolgozni.

Aki e riport elolvasása után kedvet érez a gyárban végzendő munkára s a korábban felsorolt feltételeket elfogadja, szívesen várják jelentkezését az alábbi címre:

Budapesti Szeszipari Vállalat Budafoki Élesztő- és Szeszgyára, Budapest, Gyár u. 5-9.

D. K.

Az élesztőszáritó gép, amelynek az első kezelői közé tartoztak, ma már folyamatosan termel

EZ IS, AZ IS...

EZ IS, AZ IS...

EZ IS, AZ IS...

RENDRAGYÓ ILLEMTAN

A partnerkapcsolatok

„Partnerem van” — ez bosszantja leginkább az idősebb nemzedéket. Mi az, hogy partner? Gyanús, mert minden lehet. Igaz, minden a vidágon. Elhamarkodott alkalmi szerető, éppen úgy, mint jól kiszemelt élettárs, férj- vagy feleségjelölt.

A partnerkapcsolat edzés, felkészülés a szerelemre. Nem kell szégyellni. A fiúk gúnyolódása azonban, hogy Jancsi „együtt jár” Juliskával, legtöbbször jó adag irigységet is tartalmaz — ehhez mértén kell komolyan venni.

A partnerség keresés, több irányban; válogatás, míg végül, jó esetben választás lesz. Szabad választás, ezt jó, ha a felnőttek tudomásul veszik; még jobb, ha megértik. Nincs kijelölt, kinevezett élettárs, ahogy régen volt és ahogy ma is sokhelyütt van a világon. Érdekes megfigyelés egy mai magyar India-utazótól: az ottani fiatalok áhitott vágya a szabad párvalasztás, de félnek is a felelősségtől.

A serdülők partnerválasztását és a felferdültek párvalasztását irányítani, befolyásolni adott esetben kötelességük a szülőknek. Az élettől kaptak erre felhatalmazást, tapasztalataik alkotják a beleszólás erkölcsi tökéjét. Meg a lakáshiány, aminek következtében a bibliai utasítást — „hagyd el atyádat és anyádat” — egyszerűen lehetetlen végrehajtani. Az öregek jogai közé tartozik, hogy megnézzék, kivel élnek egy fedél alatt.

A lakásínség enyhül és feltehetően egyszer végleg megszűnik. A felnőttek irányítási joga és kötelessége azonban marad. Éljenek vele okosan, tapintatosan. Haragból tiltások — az a fiú vagy az a lány „ide be ne tegye többé a lábát!” — nem segítenek, csak változtatnak a helyzeten: házon kívül találkoznak, esetleg „csakazértis” alapon. Ez jobb?

Végül kiélezett helyzetben a döntést a fiatalokra kell hagyni. A felelősség is az övék, csak azt gondolják meg, hogy elhamarkodott lépésükkel mások életét is felkavarthatják. Tévedésük árát a környezetükkel fizetett meg, nem emberséges magatartás.

Egyáltalán: lehet-e érzelmi ügyekben tévedésről beszélni, mint a matematikában? Kétszer három hét — ez bizonyosan téves nézet. De mondhatjuk-e annak, aki egy másik nemű lény megszálaltatta, hogy „fiam, ez az egész egy nagy tévedés részedről”? Hol mondhatjuk, hol nem. Akkor igen, ha bizonyíték van rá, hogy a leányzó, istens ménts, ledér természetű, vagy pontosan azon a napon szeret bele az addig elhanyagolt fiatal elektrotechnikusbá, amikor az megkapja a Zsiguliját. Ezek fölöttébb gyanús jelek, amelyeket a kezdő férfi, érzékiségének bűvöletében, esetleg nem vesz észre. Figyelmeztesse őt a veszélyre, akinek agya már nem ködös a szerelemtől.

Másrészt a régi szállóige szerint illúziókból is élünk, nemcsak abból a kis készpénzből. Szerelem a legcsekélyebb szédülés, képzelődés nélkül. Akkor marad az érdek, a számítás. Egy svájci lap humorrovatóban olvastuk: megkérdeznék egy fiatal lányt, intelligenciát is keres-e a jövődöbelijében? „Igen, ha már minden egyebet megtaláltam benne” — hangzott a válasz. Viccnek nem rossz, de isten és a felnőttek óvják leányainkat attól, hogy ilyen szemlélettel keressék a párjukat.

Illúzió magyarul káprázatot jelent. A szép szerelemben mindig van valami, ami a bűvészkezdéshez hasonlít. Rómeó és Júlia káprázatokkal halmozzák el egymást, a maguk legszebb érzéseit vetítik rá a másikra. Érzelmi cserebere, a legmagasabb hőfokon.

Még valamit a szerelem illemtanáról.

Piacra a zöldséget, baromfit viszik, a szerelmet nem. Az érzelmek testi megnyilvánulásait fényes nappal a járókelőknek mutogatni, több mint illetlen: izléstelen.

Távolról sem képzeljük, hogy ez a néhány gondolat csodaszor vagy recept lenne arra, mi helyes, mi nem a szerzői magatartás szörnyen bonyolult útjain és útvesztőiben. (Nem is lehetett ez a célunk, hiszen a szexológia az egész világon a megszületés szakaszában van, „szabályai” országokként, sőt a nagyvárosokban és a falvakban is mások. Két szomszédos faluban is eltérő erkölcsi szokások uralkodhatnak.)

Balszerencsénkre még azt sem tudtuk megmondani, mi a szerelem. Egy fiú megszólít egy lányt az utcán: „Szia, gyere fel, nincsenek otthon.” Annyi bizonyos, hogy ez nem a szerelem.

Megitták a világ legrégibb borát

A bor egészen halványbarna színű volt, némái vöröses beütéssel. Régen elszáradt ibolyák ódon illatát árasztotta. Sűrűségét teljesen elveszítette — szinte a vízhez hasonlított, de az íze mégis szőre emlékeztetett, és tagadhatatlanul bor volt, ha régi is.

A „Chateau Lafite 1806” elnevezésű palackborról van szó, a valaha is megkóstolt legrégibb és legdrágább üveg borról. A palackot 1979 májusában egy aukción vásárolta meg 28 ezer dollárért egy siracusai borkezeskedő. A New York állambeli Elmira Heights városának egyik híres, régi vendéglőjében került sor a borospalack felnyitására, mégpedig a borhoz méltó körülmények között. A vendéglő különterében 18 borrajongó volt jelen. Mindegyikük 1500 dollárt adományozott egy közvény gyógyítását szolgáló pénzalapnak, abból az alkalomból, hogy részt vehetett ezen a nagy eseményen.

Már az is győzelemnek számított, hogy a palackban lévő halvány folyadék egyáltalán iható volt. A bor ugyanis érettségének elérése után rosszabbodni kezd, a „Chateau Lafite 1806” pedig feltehetően 1820 és 1830 között lehetett „a legjobb korában”. Tehát azóta minősége egyenletesen csökkent.

A jog birodalmában

Istenítélet

Hammurabi kódexe nagy fontosságot tulajdonított az olyan bizonyítékoknak, amelyek a bíróság az ügynevezett *inténitélet* alkalmazásával szerzett. Ez a bizonyítási eljárás abból állt, hogy a gyanúsítottat bementítették a folyóba és várták: ha megfulladt, ez bűnösségét bizonyította, ha azonban életben maradt, ártatlansága többé nem volt kétséges. Ezt a fajta „jogi procedurát” később, a középkorban felújították és nagy méretekben alkalmazták.

Az istenítélet egy változata az afrikai Bimka törzsnél még a XIX. században is dívott: a gyanúsított bűnösségéről úgy győződtek meg, hogy figyelték, milyen irányba fordult az erre a célra alkalmazott teknősbéka. Ha a teknősbéka a gyanúsított felé indult, ezt a bírák a bűnösség bizonyítékának tartották.

Éledegeltség

Peru fővárosában, Limában, az ügyész egy elítéltől a következő tartalmú levelet kapta: „Az Ön vádbeszéde, ügyész úr, rendkívül logikus és nagyszerűen felépített szónoki mestermű volt. Egy ilyen beszéd után, ügyész úr, még a börtönbüntetés is kellemesebb”. A levélhez egy virágcsokrot is mellékeltek.

Jaj a soványaknak

Amint egy kéziratból kiderül, Kasmir államban nem is olyan régen, 1896-ban a bíróság még a testsúly alapján

TRÉFÁK

Az orvos azt mondja a beteg feleségének:

— Meg kell önnek mondanom, hogy az ön férje már soha többé nem dolgozhat, de egyelőre ezt ne közölje vele...
— Miért ne, doktor úr? Legálább jobb lenne a hangulata!

Két indián először lát vizisít:

— Miért megy olyan gyorsan az a csónak? — kérdezi az egyik.

— Hát nem látod, hogy az a férfi a kötél végén üldözi? — válaszolja a másik.

Bizonyítékok hiányában a bíró felmenti a vádlottat.

— Ön szabad — mondja a bíró.
— Ez azt jelenti, bíró úr, hogy megtarthatom magamnak azokat az órákat? — kérdezi a biztosság kedvéért a vádlott.

Az igazgató a vonzó fiatal hölgyhöz, aki titkárnői állásra pályázik:

— Tartós munkaviszonyra van kilátás, Ha csak csödbe nem jutunk, vagy a feleségem meg nem látja önt.

— A férjed azt híreszteli, hogy elváltok. Állítólag nem tudok kijönni egy mással. Ez igaz?

— Hazudik. Az én férjem idő óta! Igenis nagyon jól ki tudunk jönni egymással!

— Beleegyezel a válásba?

— Nagyon szívesen! Hiszen tudod, hogy minden kívánságodat teljesítem!

Hát ez igazán szép vicsek! De szerintem az alakok a másik oldalra kellett volna menni, hogy több napot kapjanak.

— Ez igaz, de akkor nem látnánk, hogy mit csinálnak a szomszédok.

hozott ítéletet. Ahelyett, hogy hosszasan hallgatták volna az egyik és a másik fél érveit, a bíróság egy speciális mérlegre állította az alperest és a felperest, és azt ítélték el, aki könnyebbnek mutatkozott. Az már nem állapítható meg a kéziratból, hogy meddig állt fenn Kasmirban ez a büntetési rendszer.

A szokatlan bosszú

A brazil Piaui város rendőrsége beidézte az egyik helyi újságíró és kényszerítette őt arra, hogy... megegyezze azt a cikket, amelyet az „O Estado” című napilapban publikált a rendőrségi munka egyes módszereiről. A do-log természetesen azonnal az ügyész elé került, de az újságíró figyelmeztetett kollégáira, hogy ha a jövőben a rendőrségről ír, elégedjék meg nagyon rövid cikkeikkel, mert az, amelyet meg kellett ennie, túlságosan hosszú volt...

Állatok a bíróság előtt

A középkorban igen gyakoriak voltak az állatok ellen folytatott bírósági eljárások. Például 1714-ben Basalban halálra ítélték egy kakast azért, mert tojást tojt. A XVII. század elején pedig Párizsban azért indult bírósági eljárás egy ló és annak gazdája ellen, mert a ló megtanult néhány cirkuszi mutatványt.

A bíró letartóztatása

A helyszínen — azaz a labdarúgópályán — tartóztaták le az argentinai Mendoza tartományban az egyik mérkőzés játékvezetőjét, miután nem adta meg a tízenegyet a hazai csapat javára. A letartóztatást végrehajtó rendőr, aki természetesen helyi lakos volt, elég sajátos módon indokolta az intézkedést: a futballbíró „csapnivaló játékvezetés által elkövetett botránykozással” vádolta.

Chaplin bölcselkedik

Vízszintes: 1. Shakespeare A velencei kalmár c. darabjának főalakja. 8. Töltelékes hentesár. 15. Charlie Chaplin mon-dotta (olyt, a függ. 23. sz. sor-ban, zárt betűt itt: K). 17. Népszerű táncdalénekes. 18. Akt betűj keverve. 19. Roham, támadás, régies kifejezéssel. 20. A regények szerzői. 22. Csapadék. névelővel. 25. A Hanság része! 27. Asszonyjelölt. 29. Papagárfajta. 30. Dátum. 31. Tűzet éleszt. 33. ZH. 35. Különleges édesség. 38. Úrmérték, röv. 39. Bizonyít. 40. IV. László írónak, a Gesta írójá (Simon). 41. Fémek elemi szénal alkotott vegyülete. 42. Kettős betű. 43. Közeli-keleti ország. 45. Tópiláló ital. 46. Gyom-író szerszám. 47. Olimpiai bajnok úszónők névéjele. 48. Szél alatti oldal, a tengerészek nyel-

A titokzatos sziget

A „kincses” szigetek közé tartozik a Kanada keleti partjánál fekvő Oak is. Nem múlik el úgy egy év sem, hogy ne jelenének meg a szigeten újabb és újabb kincskeresők. A szigeten ötletesen kialakított rejtékhelyek, aknák és kanálisok vannak. Maig is rejtély, hogy ki és mikor ásott ilyen mélységekben.

Edward Snow angol író szerint ezek az inkák nyomai.

— Sok verzió ismeretes az Oak szigeti aknákról, amelyekben valószínűleg kincseket rejtettek el — írja Edward Snow — de nekem meggyőződésem, hogy itt az inkák jártak, akik Dél-Amerikából érkeztek ide és a spanyolok elől rejtőzködtek el. A kalóznak ugyanis nem volt szokásuk ilyen mélyre és ilyen módon elásni a kincseket...

De miért jöttek volna az inkák ilyen messzire kincsekkel? És egyáltalán — el tudták-e idáig jönni?

Edward Snow feltételezésénél valószínűbbnek látszik az az elképzelés, hogy a szigetre minden idők leghíresebb kalóza, Henry Morgan rejtette kincseit, vagy egy másik kalózvezér, Edward Teach, akit egyébként „Fekete-szakáll” néven ismertek.

Egyes kanadai történészek szerint az Oak szigeti titokzatos üregek és aknák a vikingektől is származhatnak, akik ide ásták el azokat a kincseket, amelyeket a régi Európa gazdag városaiban raboltak össze. Más történészek viszont úgy vélik, hogy a franciák ásták el ide aranyukat, hogy azt mentse az angoloktól, akik rátámadtak Cape Bretton francia erődítményeire. Az is lehet, hogy ezek az üregek a sziget első lakóinak nyomai.

Viktor Andrjusev szovjet újságíró ezt írta az Oak szigeti aknákról:

— A mély akna valószínűleg kút volt. Ezt igazolja az a tény, hogy a kincskeresők 24 méter mélységben kókuszgyékénybe takart faszerűen bukkantak, ami a legmegbízhatóbb és a legjobb szűrő. Ha tiszta vizet akartak, ennél jobbat ki sem találhattak, mivel a faszen, amellelt, hogy megszűrje a vizet, kiváló abszorbeáló képességekkel is rendelkezik.

Ki áshatta ezt a kutat? Menekülő, akik a szárazföldről érkeztek és itt akartak elrejtőzni a zsarnokság elől? Hajótörött tengerészek? Akárki is — a lakatlan szigeten állandó ivóvízforrásra volt szüksége.

Amikor a kutasok eljutottak a 24—27 méteres mélység, találtak vizet, de olyan keveset, hogy folytatták az ásást. Ötvenméteres mélységnél legyőzhetetlen akadályba ütköztek — egy sziklába, amely gondolkodásra készítette őket, hogy mit tegyenek ezután. Valószínűleg néhányuknak az az ötlete támadt, hogy csatornát ásnak, amelyen át a kútba vezetik a tenger vizét és azt megtisztítják a sótól, vagy legalábbis csökkentik sótartalmát.

Anekdóták

Borogyn, a híres orosz zeneszerző szórakozott volt. Egyszer, amikor elment otthonról, egy cédulát tett az ajtóra ezzel a felirattal: „Egy óra múlva jövök.” Ezután elindult, de egy pillanat múlva visszafordult valamiért, és amikor az ajtóhoz érve elolvasta a cédulát, ezt mondta: — A fene egye meg! Most várhatok! — és leült a lépcsőre.

Arnold Schönberg osztrák zeneszerző egyszer egy faluban tartózkodott. Becstől nem meszsze. Egy ismerőseivel sétára indult.

— Hogyan lehet az, hogy neked ennyi ember köszön? Ilven sok ismerősöd van itt? — kérdezte tőle a barátja.

— Tudod, a Schönberg név itt nagyon híres. A fiam ugyanis a helyi futbalcsapat középcentrája.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
	15							16							
17				18				19					20		21
22	23		24		25		26		27			28		29	
30		31		32			33	34			35	36		37	38
39						40					41				
42		43				44		45			46				47
48		49			50	51			52	53				54	
55			56		57				58	59		60		61	
				62					63			64	65		
			66						67						

vén. 50. Régi súlymérték. 52. NSZK-bei színész. A felügyelő (Erik). 54. Szabadon választott gyakorlati műkorsolyázásban. 55. Abban az irányban. 57. Kellemtelenség. 59. Enekhang. 61. Női név. 65. Lyuk, tájszóval. 66. Szögletben építők. 67. Idegen nevek tanulási fontos.

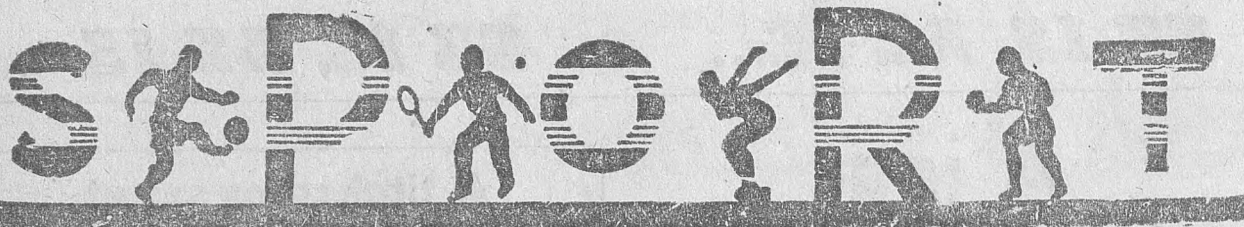
Függőleges: 1. Salgótarjáni labdarúgó. 2. Bátor. 3. YR. 4. Tazsít. 5. Képez, tanít. 6. Skót nemzetiség. 7. Építési anyag. 8. A Dunán is közlekedik. 9. Házitársas összejövetel. 10. A poci csomageje. 11. Kortárs lengyel író. 12. Dátumrag. 13. E napi. 14. Halpate. 15. Alom egyenlő betűi. 16. Dózis. röv. 17. Orvosi székfű. 21. Vulkán beomlott kráter. 23. A vízsz. 15. sz. sor folytatása (zárt betű: M). 24. Gogol-elbeszélés címe. 26. Apróra zúzó. 28. Válogatott vízipólozó. 31. Cigaretta. 32. Női becenev. 33. Ételnek, italnak van. 36. Komárom megyei község. 37. Parancsolója. 44. Kürtök. 46. Portéka. 49. Ilyen a kidolgozott kéz-

51. Dinnyén vágják, névelővel. 53. Salvadore... 54. Malaj tör. 56. Azonos a 36. sz. sorral. 57. A mangán és az oxigén vegy-lege. 58. Vállalati forma. röv. 60. Mint a vízsz. 45. sz. sor. 61. Helyhatározó. 62. Semmiség. 63. Európa Kupa. 64. Csendes est! Beküldési határidő: 1980. június 7.

A Heti Híradó XXIV. évfolyam 18. számában megjelenő kereszt-rejtőjének helyes megfejtése a következő:

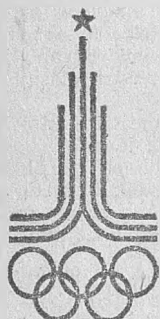
— Csak tudni akartam, mit kérne, ha a ferjemet minden reggel az ágyból kiemelné.

Könyvtalimat nyertek: Ferenczy Kálmán elíelt. Bp.-i Fegy-ház és Börtön; Siket Sándorné elíelt. Pálhalm; Román János elíelt. Nyíregyháza; Reinprecht Tamás elíelt. Bp.-i Fegyház és Börtön; Karkus István előzetes. Szolnok.

OLIMPIA '80

Végleges csapat június 13-án

Bár még 57 nap hátra van július 19-ig, a moszkvai olimpia megnyitásaig, a most következő egyhetes periódus sok mindenben eltér a többitől és lényegesen több izgalmat sejtet, mint akár valamelyik későbbi hét.

Szombaton éjfélig kellett ugyanis megérkeznie a szovjet fővárosba, az olimpiai szervező bizottság címére a részt venni szándékozó országok elvi, mennyiségi nevezésének.

A magyar sportvezetés — hasonlóan a többi országhoz — jókora „ráhagyással” dolgozik, inkább több indulót jelez egy-egy versenyszámra, mint kevesebbet, mert létszámnövelésre később már nincs lehetőség. Konkrét példa erre: beneveznek három vegyesúszót, de amennyiben július 9-ig, az úszás végleges, név szerinti nevezési határidejéig valamelyikük nem teljesíti a kitűzött szintet, akkor lemondani minden további nélkül lehet. Most két versenyzőt nevezni és esetleg feljavulás esetén egy harmadik indítását is tervezni — lehetlenség.

Nagy munkában vannak a honi sportszövetségek is. Ezekben a napokban előbb az edzőbizottságok, majd a szövetségi elnökségek tárgyalják meg szövetségi kapitányok csapatszeleállítását javaslatát.

Ezzel a ténykedésükkel május 27-ig kell végezniük. Következő lépcsőfokként a sporthivatal illetékes osztálya véleményezi a szövetségektől beérkezett névsorokat (május 30-ig), aztán ül össze június első hetében a Magyar Olimpiai Bizottság elnöksége. A MOB vezető testülete ezt követően a június 12-én sorra kerülő olimpiai bizottsági ülés elé terjeszti jóváhagyásra a névsort. Június 13-ra tehát véglegessé válik a moszkvai olimpián részt vevő magyar csapat összeállítása.

A düsseldorfi döntésről

Az NSZK Olimpiai Bizottsága — 59:40 szavazati aránnyal, a kormány és a parlament ajánlását elfogadva úgy döntött, hogy nem küld sportolókat a XXII. nyári olimpiai játékokra. A döntés érthetően nagy visszhangot keltett, hiszen korábban többen úgy vélték, úgy értékelték a helyzetet, hogy a nyugatnémet határozat erősen befolyásolja majd elsősorban a nyugat-európai országok állásfoglalását. Majd elváltak... Sir Denis Folows a Brit, Raymond Gafner a Svájci és Bo Bengtsson, a Svéd Olimpiai Bizottság elnöke, illetve főtárgyaló azonban máris bejelentette, hogy korábban hozott döntésüket nem befolyásolja a nyugatnémet határozat.

A Düsseldorfbán tartott ülés jelentőségét, az irányt megnyilvánult élen érdeklődést jellemzi, hogy az ARD, az első nyugatnémet televízió különadásban, egyenes közvetítésben számolt be a drámai hangulatú tárgyalásról. A szavazás eredménye az olimpiai mozgalmat támogatók között érthető csalódást keltett. Willi Daume, a müncheni olimpiai bizottság elnöke így nyilatkozott: „A magam részéről még mindig nem adom fel a harcot...” Berthold Beitz, a NOB tagja, a Krupp-művek igazgató tanácsának elnöke, aki a közelmúltban járt Budapesten, s Lázár György miniszterelnök is fogadta, a következőket mondta: „Megértük a nyugatnémet sportélet legszomorúbb napját...” Willi Weyer, a DSB (az NSZK Sportszövetsége) elnöke ezzel szemben így beszélt: „Ez volt az egyetlen helyes és észszerű döntés, amelyet ebben a helyzetben hozhatunk...”

Weyer nyilatkozatával kapcsolatban talán érdemes arra emlékeztetnünk, hogy a tengerentúlon kezdeményezett bojkottal a sport

hivatásos vezetői még az Egyesült Államokban sem értették egyet. Az olimpiai bizottság képviselői végül Carter elnök adminisztratív szankciókat is kilátásba helyező nyomása után is csak tiltakozásukat hangoztatva engedtek a kényszernek. Nem így Weyer, aki nyugatnémet bojkott egyik kezdeményezője és legfőbb támogatója volt. Hadd idézzük a Nürnbergben megjelenő Kicker Sportmagazin május 5-én, tehát még a határozat előtt megjelent számában közölt néhány korábbi nyilatkozatát. „A sport célja a találkozás, nem pedig a bojkott. Mi, németek tudjuk, az 1920-ban, 1924-ben és 1948-ban történt politikai kizárásaink tapasztalataiból, hogy milyen fontos egy bármilyen keskeny, sportbeli híd az emberek közötti érintkezések fenntartása érdekében, akkor, amikor a politikai határok zárva vannak” — hangoztatta a DSB elnöke 1978-ban, de még 1980. januárjában, a Carter elnök által meghirdetett bojkott után is így nyilatkozott: „A sportot, ami a mi álláspontunk szerint nem állami sport, nem lehet hirtelen állami feladatok megoldására felhasználni.” De még néhány héttel később is megerősítette: „A sport nem alkalmas politikai célok megvalósítására...” S ugyanaz a Weyer, eddig egyetlen jelentős sportvezetőként az olimpia bojkottjának megvalósításáért szállt síkra, s a határozatot köszöntötte szavaival. Sajnos, nem hallgatta meg a kiváló nyugatnémet sportolók közös, a düsseldorfi ülésen is elhangzott felhívását: „Ne politikusként, hanem sportvezetőként, a sport érdekében, az olimpiai mozgalom, a nemzetközi sportélet jövőjét tekintve döntsenek!” Sajnos, nem így döntöttek, s a következményekért is nekik kell majd vállalniuk a felelősséget!

LABDARÚGÁS MNK-DÜNTŐ

Diósgyőrbe került a kupa

DVTK-VASAS 3:1 (1:0)

DVTK: Veréb — Szántó, Salamon, Kádár, Kutasi — Oláh, Kerekes — Borostyán, Görgei, Fülkő, Fekete (Szalai, 74. p.).

Vasas: Mészáros — Török, Hegedűs, Komjáti, Rác — Hires, Müller (Szebegyinszky, 75. p.), Zombori — Birinyi, Kiss, Váradi (Somogyi, 55. p.).

Csak dicsérni lehet a veszprémiakat, olyan feltételeket teremtettek az MNK döntőjére, amelyről már régóta áhítoztak szövetségi és klubvezetők egyaránt. Jól előkészített pálya, kitűnő gyepszőnyeg várta a csapatokat.

Szemre a DVTK játéka volt tetszetősebb, a Vasas ellen-támadásokból próbált előretörni. Ez az igyekezet mindkét oldalon azonban csak helyezteket teremtett, ez a diósgyőrieknek, volt több. Végül a 43. percben szögletből beívelt labdát, mielőtt földet ért volna, Kutasi húsz méterről kapásból a jobb felső sarokba bombázta (1-0).

Fordulás után a Vasas kijött a „südisznóállásból”, kapujához szorította ellenfelét, de kiderült, hogy ebben a hadállásban is a DVTK jobb. Az 54. percben Szántó elcsipett egy pontatlan átadást, elfutott a jobb szélen, laposan kapura lőtt, az erős labdát Mészáros kiütötte, s Fekete közelről a hálóba továbbította (2-0). A befejezés előtt nyolc perccel Kiss lőtt gólt (2-1). Két perccel később Szalai lőtt (3-1).

A DVTK győzelme megérdemelt.

Aki még nem tudja...

Ezzel a címmel új „rovatot” indítunk, eleget téve olvasóink — egy részének — kíváncsiágának. Vannak ugyanis olyanok, akik csak a H. H. fizetik elő, avagy csak ezt kaphatják, például az előzetesek. Az 6 igényüknek megfelelően összefoglalót adunk a megelőző hét fontosabb sporteseményeiről.

Így lezajlott a labdarúgó NB I. 29. fordulója. Eredmények: Dózsa-Vasas 4:3, FTC-Honvéd 2:2, Békéscsaba-Volán 1:1, Diósgyőr-MÁV-Előre 2:0, Salgótarján-Rába 1:4, Debrecen-PMSC 1:1, MTK-VM-Tatabánya 1:0. Vezet a Honvéd négy pont előnnyel a Videoton és 6 ponttal a Vasas és a Dózsa előtt. A kiesés gyakorlatilag eldőlt: a 16. MÁV-Előrenek 21 pontja van, míg a 15. Volánnak 25. (A STC és a PVSZ 19, illetve 15 ponttal zárja a tabellát).

Az NB II-ben a keleti csoportban a Nyíregyháza már NB I-es, bár az utóbbi időben gyengébben szerepel. (Legutóbb 1:0-ra kikapott otthon a Kazincbarciktól.) Annál nagyobb a küzdelem a kiesés elkerüléséért: kilenc együttest fenyeget e veszély. A közép-csoportban a Csepel négy ponttal vezet és a négy hátralévő fordulóban ezt az előnyt minden bizonnyal meg is tartja. A már kiesett Jánoshalma mellett még négy együttesnek kell kapaszkodnia. Nyugaton a Kaposvár már hat ponttal vezet, így majdnem biztos NB I-es. A Kőrmend már biztos búcsúzó, de a MÁV NTE és a Győri Dózsa is rosszul áll.

Sokan reménykedtünk, hogy a Dálnoki vezette ifjúsági válogatott jól szerepel majd az UEFA-tornán. Fiaitaink a

Norvégia elleni 0:0 után bal-szerencsés vereséget szenvedtek az olaszoktól 4:2 arányban és így nem jutottak tovább csoportjukból. (Az olaszok 2:1-es vezetésüknél 11-est kaptak ajándékba, az esetnél egy magyar játékost ráadásul kiállítottak. 3:2-es olasz vezetésnél pedig az olasz kapusba lőttünk egy büntetőt.)

A vízilabda OB I-ben a 10. forduló után 18 ponttal a Med. OSC vezet, a 14-14 pontos Vasas és Honvéd, valamint a 13-13 pontos Szentes és FTC előtt. Érdekes, hogy az újonc Volán SC még nem szerzett pontot.

A kézilabda-bajnokságban a nőknél a „szokásoknak” megfelelően a Vasas 10 mérkőzés után pontvesztés nélkül vezet, öt pont a hátránya a Spartacusnak, hat a Tatabányának és hét az FTC-nek. A férfiaknál 3 ponttal vezet a Honvéd a meglepetésre második FTC előtt. Míg a Vasas női csapata 100 százalékos, addig a férfiak egyetlen pontot sem szereztek. Kilenc egyesült osztozott a bajnoki címeken, az ökölvívó OB-n. Papp László kapitány a döntőket értékelve elmondta: néhány mérkőzés igazi ökölvívást hozott, de az olimpiai csapatot illetően nem lett okosabb. Lévai, a Stevenson ellen kitűnően szerepelt öklöző, még mindig nem versenyzett. Intenzív edzésekkel készül az olimpiára.

A múlt hétvégén befejeződött Cselgáncs EB-n legjobban a szovjet sportolók szerepeltek, a pontversenyben 29 pontot szereztek. További sorrend: 2. NDK 28, 3. Franciaország 25, 4. Románia 18, 5. Anglia 15 és hatodik Magyarország 13 ponttal.

A „bunda” botrányban

Szigorú ítéletek

Az Olasz Labdarúgó Szövetség sportbírósága ítéletet hirdetett a Milan-Lazio és a Perugia-Avellino bajnoki „bunda”-mérkőzések ügyében. A négy együttes közül az AC Milan az 1980-81-es idényben csak a B-osztályban szerepelhet, a Perugia és az Avellino 5-5 pontos mínuszsal kezd a pontvadászatot, a Lazio pedig 10 millió lírás büntetést fizet.

A Milan elnökét, Felice Colombót örökre eltiltották a tisztségviselésről, Ricky Albertoni (Milan) és Massimo Cociatori (Lazio) élete végéig nem léphet pályára! Öt évig nem játszhat Mauro Della Martina (Perugia) és Stefano Pellegrini (Avellino). Három évig nem szerepelhet Paolo Rossi (Perugia) és Luciani

Zecchini (Perugia); 1981. december 31-ig szóló eltiltást kapott Bruno Giordano (Lazio) és Lionello Manfredonie (Lazio); 1981. március 31-ig nem szerepelhet Giorgio Morini (Milan), míg Maurizio Montesi (Lazio) 1980. szeptember 30-ig nem léphet pályára.

A „bunda”-botránynak csak az első felvonása ért véget, hiszen május 23-án a Milan-Napoli, a Bologna-Juventus és a Lazio-Avellino bajnoki mérkőzések „furcsa” eredményeit ezután kezdti tárgyalni a sportbíróság. Június 3-án a Lanerossi-Lecce és a Lecce-Pistoiese B-ligás találkozót kerül terítékre, majd két nappal később a Taranto-Palermo és a Genoa-Palermo találkozót tárgyalják.

Ifik, kölcsönjátékosok

Igazán nem megbántani akarom élvonalbeli labdarúgóinkat, ha azt állítom: ők már nem fogják megváltani a magyar futballt. Oly sok minden hiányzik a szakmai repertoárjukból és az úgynevezett akarati-erkölcsi tényezők közül, hogy jelentős fejlődésük, felzárkózásuk a nemzetközi élvonalhoz szinte elképzelhetetlen. Jó esetben csupán annyi várható, hogy küzdelmesebb lesz a bajnokság, mert megszűnik az ingyenevélés, az ellenérték nélküli juttatás, a játékos kénytelen lesz az eddiginél többet nyújtani mind az edzésen, mind a mérkőzésen. Ettől azonban nem lesz hasonlítható a mi bajnokságunk a nyugatnémetekéhez. Valamit javulhat a válogatott is: következetesebb kapitányi munkával, gondosabb kiválasztással és csapatalkálással eredményesebbé válhat, és ha jósorsa is segít, bejuthat a világba a 24-es döntőjébe. De ez a leg-több, ami remélhető.

Lényeges változás csak az újabb generáció bekapcsolódásától várható, de csupán akkor, ha ezt a nemzedéket már egészen más felfogásban nevelik szakmailag és erkölcsileg egyaránt. Hogy jelenleg már sok rossz ragadt rájuk a felnőttekről azt a nemrég végetért ifjúsági UEFA-torna előzményei is mutatták. Seregnyi morális probléma került felszínre, volt olyan játékos, aki egyszerűen nem is választott a szövetségi kapitány többszöri meghívására! A befutott ifik egy része átvette a mai élvonalban sűrűn jelentkező kifecamodott gondolkodásmódot. A fiatalok nagy többsége azonban rajong a labdarúgásért és szeretne kitűnni a szűkebb körből. Rájuk lehet és kell építeni!

Nem elsősorban a különböző ifjúsági válogatott keretek tagjaira gondolok, mert ha csak őket istápolják, ebből sok hasznunk nem lesz. A magyar futball teljes ifjúsági és serdülő gárdáját kell magasabb szintre emelni, mert létkérdés, hogy minél hamarabb feltöltődjenek fiatalokkal az NB I és NB II csapatai. Már jelenleg is sokkal több lehetőség volna a fiatalításra, de az edzők zöme bátortalan. Az erősítést inkább máshonnan, leigazolt játékosokkal próbálják megoldani és kevéssé támaszkodnak az egyesület saját nevelteire. Nemegyszer előfordul, hogy az újonnan hozott labdarúgó kisebb képességgel, mint a klubban játszó ifi.

Ösztöli könnyebb dolguk lesz a feltörekvő fiataloknak. A megszűnt tartalék bajnoki mérkőzések helyére az ifjúsági bajnokság lép. A fiatalok játsszák az előmérkőzéseket, rendszeresen pályára lépnak a klub nézőserege előtt. Megismeri őket a közönség és számítani lehet rá, hogy a legtehetségesebbeket a szurkolók valósággal bekövetelik majd a negy csapatba. Úgy hírlék, ösztöli már csak két klub kíván kettős mérkőzést rendezni a Népstadionban, tehát a rangadók előtt is az ifik játszanak. Micsoda élmény lesz mondjuk a ferencvárosi és újpesti fiatalnak, ha a Népstadionban mérkőzhet a nagy rangadó közönsége előtt! Nyilván sokkal különösebb teljesítményre inspirálja majd az ifiket az a tény, hogy szem előtt vannak, és nemcsak néhány szakértő nézi végig a mérkőzéseket.

Az ifik bajnokságáról közvetítőleg még annyit, hogy az NB I-ben a nagy utazási távolságok miatt nem mindig ők játsszák az előmérkőzést. Ha például a debreceniek vagy nyíregyháziak szombati napon az NB II Nyugati csoportjának feljutójával játszanak, tehát Kaposvárt vagy Szombathelyen, az ifik nem utaznak a nagyokkal, hanem csak vasárnap mérkőznek. Az MLSZ ugyanis nem akarja, hogy a fiatalok sokat hiányozzanak a futball miatt az iskolából. Ezért az ösztöli kezdve szerdai forduló sem lesznek.

(Az NB II-ben a kisebb távolságok és a vasárnapi játékrend miatt a labdarúgás és az iskola nem ütközik.)

Az edzők a következő bajnokságban az eddiginél sokkal inkább rákényszerülnek, hogy az ifiket bevonják a felnőtt csapatba. Nemcsak a közvélemény nyomása hat majd rájuk. Az eddigi harminc helyett összesen húsz játékosunk lesz, s ha jönnek a sérülések, betegségek, a sárga és piros lapok, a megfogyatkozott létszámot csak az ifjúsági csapatból tudják feltölteni. Viszont előfordulhat, hogy hiánytalan a csapat húszas kerete és több játékos rendszeresen mérkőzést nélkül marad. Közülük két 18-21 éves fiatal az edző szerepeltethet az ificsapatban. Erősödik velük az ifjúsági együttes, ők pedig bizonyíthatnak. Követelhetik maguknak a helyet a nagyok között.

Indokolt a kérdés, mi történik a most kiöregedő ifjúsági futballistákkal. A felnőtt keret létszáma tízzel csökken, tehát a meglevő első vonalbeli játékosok közül is szabaddá kell tenni nem tíz, hanem annál több labdarúgót, hogy legyen hely az újonnan igazoltak számára is. Szegény ifik! Eddig sem volt könnyű felküzdeni magukat a felnőttek közé, az évad végétől kezdve pedig legtöbbszörnek — NB I-ben és NB II-ben egyaránt — reménytelen a helyzetük. Meg kell válniuk attól a klubtól, amelyben nevelkedtek, s jó, ha egyesületenként egy-kettő marad a helyén. (Az Ú. Dózsa például húsz játékosát teszi szabaddá, közül az ifjúsági korúak közül.)

Van azonban egy okos találmány: játékos kölcsön lehet adni. Eddig is lehetett, de a klubok vagy nem, vagy rosszul éltek a lehetőséggel, esetleg visszaéltek vele. Most pontosan szabályozták a feltételeket. A Nemzeti Bajnokságban játszó egyesület öt 18-23 esztendő játékosát kölcsönadhatja, akár azonos osztályba is. De csak egy évre. Ha letelik az egy esztendő, az egyesület vagy visszaveszi a játékosát, vagy pedig lemond róla annak a csapatnak a javára, ahová kölcsönözte.

Ez a kölcsönügylet mindhárom részvevő számára előnyös. A kölcsönadó klub bajnoki mérkőzéseken edződött, tudásban gyarapodott játékosok kap vissza. A kölcsönt kapó csapat pillanatnyi gondját tudja enyhíteni; egy most NB I-be vagy NB II-be jutó együttes például stabilizálhatja a helyét néhány kölcsönjátékos segítségével. Az egy évre távozó labdarúgó pedig úgy jut játék- és lehetőséghez, hogy nem kell elszakítani a nevelő egyesülethez fűződő szálakat.

Az egyéves megkötés akadályozza, hogy embervásárrá fajuljanak a kölcsönzések. A kölcsönadó egyesület — bocsnat az erős kifejezésért — nem tud zsarolni azzal, hogy visszaveszi a játékosát, ha nem kapja meg helyette X-et vagy Y-t. Hiszen nincs hová visszavinnie, mert megszűnik a tartalék csapat, köti őt a húszas létszám. Nem tarthat magánál a játékos csak azért, hogy ne futballozhasson másutt. Egyetlen veszélye van csak a kölcsönzésnek: az, ha a klub nem hallgatja meg játékosát, avagy kimondottan akarata ellenére küldi el ebbe vagy abba az egyesületbe. Talán meg lehetne oldani, hogy az MLSZ igazolási bizottsága a jóváhagyás előtt meghallgassa a kölcsönadandó játékos, és érve-nyesítse az ő érdekeit is.

HÍRADÓ

SAJTOSZEMLE
Szerkesztő:
a szerkesztő bizottság
Budapest,
V. Stelndi utca 8. sz. 1034
Kiadja:
az Igazságügyi Minisztérium
Bv. Országos Parancsnoksága
80-211. Szikra Lapnyomda
Budapest